

10676

J. PIN Y SOLER

LA

TIA TECLETA

COMEDIA

EN TRES ACTES, EN PROSA

SEGUIDA D' UN

PETIT «SCHERZO» CRÍTICH

---

*Estrenada en lo teatre de NOVEDADES de Barcelona,
lo 8 de octubre de 1891.*

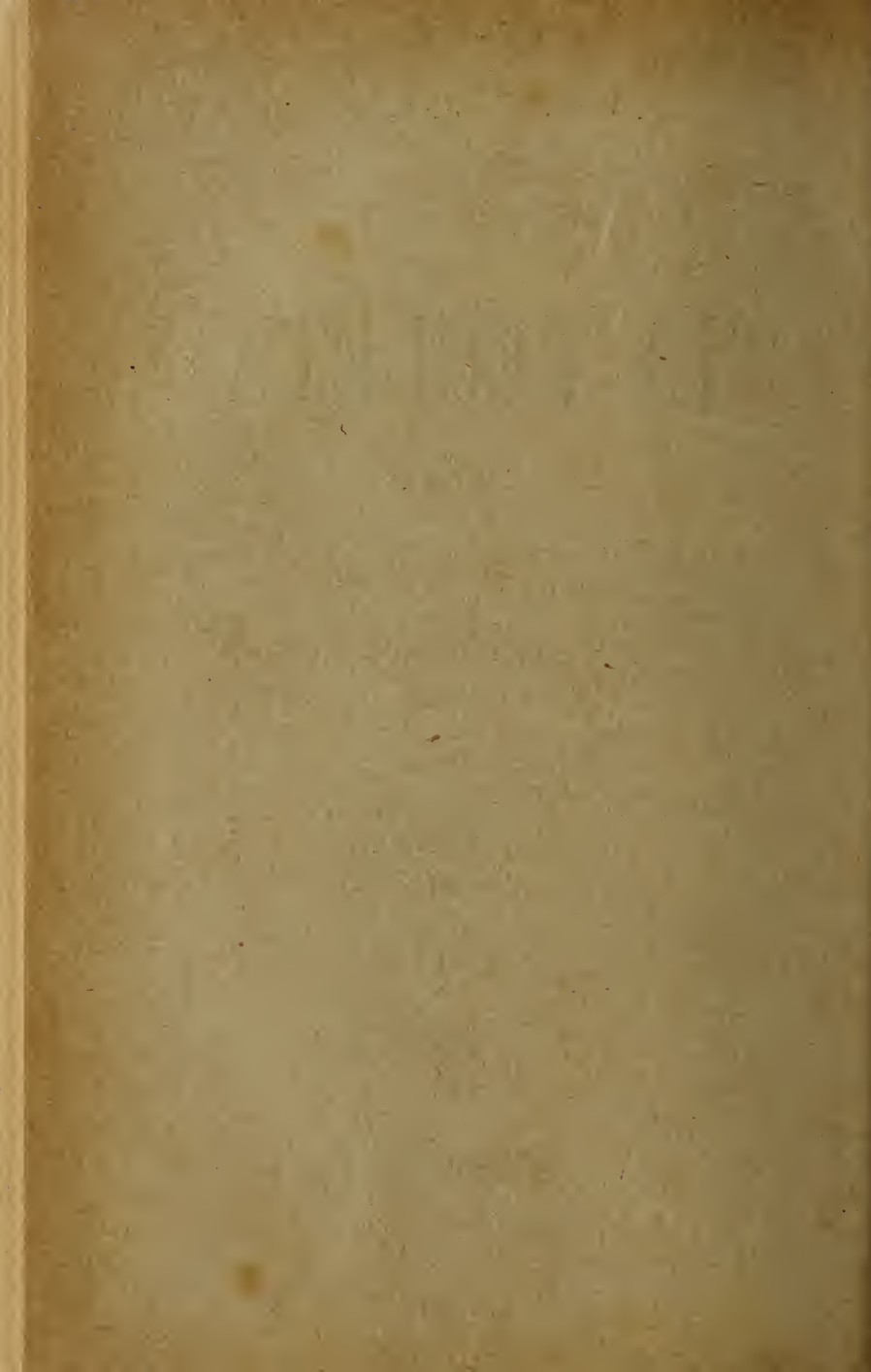

BARCELONA

DE VENTA EN LA LLIBRERÍA DE I. LÓPEZ

RAMBLA DEL MITJ, NÚMERO 20

1892

LA TIA TECLETA

COMEDIA

SEGUIDA D' UN PETIT «SCHERZO» CRÍTICH

J. PIN Y SOLER

LA
TIA TECLETA

ó

UNA SENYORA RESSENTIDA

COMEDIA

EN TRES ACTES, EN PROSA

---

*Estrenada en lo teatre de NOVEDADES de Barcelona,
lo 8 de octubre de 1891.*

BARCELONA

TIPOLITOGRAFÍA DE LLUIS TASSO

ARCH DEL TEATRO, 21 Y 23

1892

La present comedia ha sigut registrada conforme mana la **Ley y Reglamento de Teatros**, del 10 de janer de 1879.

Ningú podrá ferla representar, traduhir ni estampar sense 'l permís de son autor-propietari.

Demana-la á casa López, llibreter, Rambla del Centro, 12, ó á l' **Administración general de obras dramáticas y líricas** de D. Joan Molas y Casas, Hospital, 12, Barcelona.

DEDICATORIA.

Als meus companys d' infantesa, als amichs qu' he guanyat suara, á tots los Tarragonins grans y petits dedico la present comedia perque consti en lletras d' estampa lo moltíssim que 'ls estimo.

Y com ells també m' han donat proves de bon afecte vull demanarlos un favor... que continuhin séntme indulgents malgrat la poca válua de la cosa dedicada.

LA TÍA TECLETA

PERSONATGES

- LA TÍA TECLETA, menestrала de poca educació, devota, amiga de la gent del sèu bras, molt susceptible. . . . . 70 anys.
- MERCÉ, neboda seva, riallera, ben educada. Vesteix de senyora.. . . . 18 »
- D.ª ISABEL, senyora distingida, muller de D. RAMÓN, advocat.
- PERE ANTÓN, metge y. . . . . 25 »
- RAFAEL, tinent d'artilleria, fills de don Ramón y D.ª Isabel. . . . . 24 »
- SR. MARTÍ, sastre, menestral acomodat, un bon home enamorat de son fill que voldria véure ben casat. . . . . 60 »
- FELIUHET, son fill, una mica tipo pero gens grotesch. Ell y son pare se semblan de lluny, de la distancia que hi ha entre la present comedia y una qualsevulga de las de Molière, á Diafoirus pare y fill del *Malade imaginaire*. . . . . 25 »
- SENYORA SULA }
SENYORA CINTETA } vehinas menestrалas.
- Altres vehinas que parlan poch.
- PONA, criada de la Tia Tecleta.
- Convidats, vehins, noys y noyas, criats, noyeras.

REPARTIMENT

PERSONATGES

ARTISTAS

LA TÍA TECLETA..	D. ^a C. de Mena.
MERCÉ.	Srta. J. Roca.
D. ^a ISABEL..	D. ^a C. Ferrer.
SRA. CINTETA..	» C. Palá.
SRA. SULA.	» E. Morera.
PONA..	» C. Pérez.
D. RAMÓN.	D. T. Bonaplata.
SR. MARTÍ.	» H. Goula.
FELIUHET.	» F. Fuentes.
PERE ANTÓN.	» E. Guitart.
RAFAEL.	» R. Esteve.
CRIAT..	» J. Odena.

*Vehins, vehinas, noys, noyas, xufleros,
convidats, etc., etc.*

Direcció artística: D. Antoni Tutau.

PRIMER ACTE

L' interior d' una saleta de casa la Tia Teclera à Tarragona. Balcons al foro, portas laterals.

Als balcons, qu' están oberts, cobre-llits damunt dels ferros. A las parèts estampas de sants; damunt dels mobles, envellits, mesquins, urnas de vidre ab reliquias. Escaparatas ab sants y verges.

ESCENA PRIMERA.

Passa la professó de Sta. Tecla pèl carrer. Llums, músicas. Vehins y vehinas, grans y petits, recolzats damunt dels ferros veyentla passar. Hi haurá més criaturas que personas majors. Un dels balcons inocupat.

Senyora CINTETA, senyora SULA.

SRA. CINTETA.

(*A unas criaturas del balcó.*) Estiguém quiets!

SRA. SULA.

¡Marejan! en bona fé á mi 'm fan girar lo cap... entre la claror de las atxas, la bellugadissa...

SRA. CINTETA.

Ademés fa ayret.

SRA. SULA.

Tè rahó. (*Deixan lo balcó y entran á sentarse.*)

SRA. CINTETA.

¿Que las coneix aquellas personas? (*Las del balcó.*)

SRA. SULA.

¿Qué sé jo? estadants de la casa del costat. Potser las mamás d' aqueixas criaturas tan ofenosas.

SRA. CINTETA.

Un dia com avuy la gent se fica per tot arreu...

SRA. SULA.

Ay filla, no me 'n parli... Pel nostre carrer passa la professó del Combregar general, y li asseguro que devegadas nosaltres, gent de la mèva familia, alló que se 'n diu *sang*, arriuan tart y han de baixar al carrer per véurela mentres que 'ls balcons están atapahits de gent qu' una ab prou feynas coneix. (*Pausa, contemplant las bellesas de la sala.*)

SRA. CINTETA.

La Mare de Dèu es molt piadosa! y 'l vestit un pá d' anticuelas... deu haber costat una borratxada!

SRA. SULA.

La «Santa Faz» també es cosa de gust... y carregada d' indulgencias.

SRA. CINTETA.

¿Y aixó qu' es? (*Llegint las inscripcions.*)

SRA. SULA.

La forma del peu de N. S... y un ciri del Sant Sepulcre. (*Sota un' urna.*)

SRA. CINTETA.

Y una pedra de la casa del profeta Elías. (*Idem.*)

SRA. SULA.

Y fullas d' olivera del hort de Getzemaní.

SRA. CINTETA.

Li dich que la Sra. Tecleta té la casa molt ben parada.

SRA. SULA.

Posseheix cosas de gust... y lo d' aqueixa saleta no es res comparat ab lo del cuarto bó. (*Pausa.*)

SRA. CINTETA.

Jo la trovo més pesada qu' un dia sense pá aqueixa professó... parlim de la de Senmana Santa! ab las cucurullas y las cadenas arrossegant y aquell del plat de la cendra... (*Imitantlo.*)

SRA. SULA.

O la de Sant Joan abaix al port ab las criatures tan ben vestidas... la cabellera rissada, las cametas nuas, una pell per davant...

SRA. CINTETA.

Altre á l' esquena y aquells birets cuberts de

flochs. (*Pausa, van al balcó, tornan.*) ¿Vosté creu qu' ha fet testament... la senyora Tecleta?

SRA. SULA.

No 'n dupti. Es persona molt arreglada, y com tè la manía de la poca salut... (*Rihent.*)

SRA. CINTETA.

A la nebodeta, naturalment, la dotará... pero ab los sèus altres nebots hi está renyida.

SRA. SULA.

Tant com renyida, no! *ressentida* com diu ella, sobre tot densá que l' any passat no la van fer padrina del nen aquell de Zaragoza.

Miri (*l balcó*) 'ls ha convidat.

SRA. CINTETA.

Per compliment. Ja veurá com no venen.

(*Pausa.*)

SRA. SULA.

¡Y tot aqueix bè de Dèu quan ella mori!

SRA. CINTETA.

La major part á Marceneta; pero estich segura de que... l' escaparata ja tè amo!

SRA. SULA.

Me l' ha promesa á mí. (*Rápit.*)

SRA. CINTETA.

¿De cuán ensá? (*Cremada.*) ¿Li ha promesa de debó?

SRA. SULA.

Veurá... Jo li he dit moltas vegadas que tenia gran devoció á la Verje del Carme.

SRA. CINTETA.

Més n' hi tinch jo. (*Rápit.*)

SRA. SULA.

Imposible! (*rapidíssim*) y ella m' ha donat á entendre...

SRA. CINTETA.

Deixis de donar á entendre... ¿Li ha dit... clar y catalá... «L' escaparata de la Mare de Dèu del Carme será per vosté»?

SRA. SULA.

Clar! clar! clar! del tot!

SRA. CINTETA.

¿Donchs qu' enrahona? (*Suspira fort.*) M' habia donat un susto!

SRA. SULA.

¿Que potser...?

SRA. CINTETA.

Sí, senyora, sí, á mi me l' ha oferta de debó!

SRA. SULA.

¡Pts!

SRA. CINTETA.

¿Ne dupta? tinch testimonis. La senyora María llevadora... ella 'm guardará de mentir... Habíam promés una novena per alló que la Sra. Tecleta tè que li puja aquí... (*l' estómach*) era aqueixos días de l' hivern passat que feya tant de fret! y ab llicencia de mossen Josepet, lo vicari del Carme, que' ns va dir que tan bè 's podria fer aquí com á la sèva iglesia, varem resar tota la novena davant d' aqueixa santa imatge... jo deya las denas... y compren, una cosa porta l' altre... Un día 'm vaig esclamar: «¡quina sort tenen certas personas de poguer fer los sèvas devocións á caseta!» y ella 'm va respondre: veurá! la Sra. María llevadora ho va sentir tot, ja li pot preguntar... me va respondre: «quan jo hagi aclucat l' »ull...» ¿ho enten? »quan jo hagi aclucat l' ull...» quan s' hagi llegit lo mèu testament, «quan jo »hagi aclucat l' ull, la mèva Verje del Carme anirà á ráure en bonas mans».

SRA. SULA.

¿Y res mes?

SRA. CINTETA.

«A mans amigas» va afegir donantme un copet á l' espatlla... La Sra. María llevadora ho va compendre tan bè, qu' al acavar la novena 'm va dir; «Vaja, vaja, ja sé ahónt anirá á parar l' «escaparata», al piset del carrer de la Nau» (*se venta fort*) y com vosté no ho ignora, la senyora Tecleta no té cap altre amiga al carrer de la Nau més qu' una servidora.

SRA. SULA.

Me sembla que si no hi ha hagut res mes... la promesa es ben lleugera. Quan jo li vaig portar aquella untura per la melsa... perque 'l sèu mal es á la melsa... tingui compte qui li diu.

SRA. CINTETA.

¡Ahont va ab l'untura, santa cristiana!

SRA. SULA.

Prou que m' ho va agrahir, es un greix del mèu home.

SRA. CINTETA.

(*Riu.*)

SRA. SULA.

No rigui. Vull dir qu' es un greix que fa 'l mèu home.

SRA. CINTETA.

(*Riu més fort.*)

SRA. SULA.

Dèu l' en guard d' haberlo de menester lo greix del mèu home; potser algùn dia 'm vindrà ab molta humilitat á demanarmen una xicreta... hi entra de tot: ungüent de carabasa, oli de llargandaix, granets d' ordi qu' han estat al monument.

SRA. CINTETA.

Si la Sra. Tecleta va anar per bé, va ser per la novena y *per l' oració* que sé jo, que sabèm á casa de pare en fill.

SRA. SULA.

Deixis d' oracions, dona, no sigui aixís.

SRA. CINTETA.

¿Vosté no hi creu? Com que 'l sèu senyor es d' aqueixòs qu' ara corren, he sentit contar que llavors de la *federal* había sigut dels més bullan-gueros.

ESCENA II.

MERCÉ atravessa la sala acompanyant nenas, nens, fentlos fer puesto als bàlcons.

SRA. SULA.

(*Rápit.*) Digui, Merceneta, digui.

MERCÉ.

¿Que va llarch?

SRA. SULA.

Duas paraulas... quan la seva tía va estar malalta l' hivern passat... ¿qué la va curar?

SRA. CINTETA.

¿La novena?

SRA. SULA.

¿O l' untura?

MERCÉ.

L' untura y la novena... ¿pero á qué vé?

(*Las deixa.*)

ESCENA III.

Senyora CINTETA, senyora SULA.

SRA. SULA.

Ja ho ha sentit... La noya ho confesa, una ignoscenta paloma que no sap lo qu' es una mentida... De primer ha dit: l' untura.

SRA. CINTETA.

Y la novena! y encara s' ha oblidat de l' oració que sabém á casa contra llumaduras, nusos al fetje, malas miradas...

ESCENA IV.

Anteriors, Sr. MARTÍ (ab unas paperinas plenas).

SR. MARTÍ.

Dèu las guard... ¿cóm ho passan? ¿y la senyora Tecleta?... venia á felicitarla... ¿y Merceneta? Venia á donar los bons dias á sa tia.

SRA. SULA.

Es al sèu quarto, está una mica refredada... Nosaltres també hem sortit del balcó per mor de l' ayret.

SRA. CINTETA.

Ademés la professó no es gens bonica.

SR. MARTÍ.

M' estranya que la critiquin... sense véurela. (*Deixa las paperinas.*) Sra. Tecleta! (*A la porta del quarto*) se pot entrar?

L' han deixat soleta. (*Hi entra.*)

ESCENA V.

Senyora SULA, senyora CINTETA.

SRA. CINTETA.

Li dich que la sab llarga 'l Sr. Martí.

SRA. SULA.

Es un camándulas... balla l' aygua pèl davant

de la Sra. Tecleta per interès... Avans, ¡pobre dona! quan vivía de lo que li pasaba D. Ramón, ni 'l Sr. Martí, ni 'l seu fill en prou feynas la saludaban...

SRA. CINTETA.

Ja va ser bona sort la de la Sra. Tecleta! De dos germans que tenia...

SRA. SULA.

Y una germana.

SRA. CINTETA.

Dels germans l' un era pilot.

SRA. SULA.

Lo pare de Merceneta. La seva dona va morir tocada del pit, molt joveneta...

SRA. CINTETA.

Y ell del vómit á Cuba. L' altre germá, 'l Mariano, qu' anaba per aquí fet un perdut, va desaparèixe, y quan ningú se 'n recordaba del sant del seu nom, tenen noticia de qu' era mort, de que deixaba molts diners per sa germana, recomanantli la pobre Mercé.

SRA. SULA.

Digui que la Merceneta serà un bon partit.

SRA. CINTETA.

Prou! Si 's casa á gust de sa tía.

SRA. SULA.

Me sembla que s' hi casará.

SRA. CINTETA.

¿Vol dir?

SRA. SULA.

Sí, senyora; volen casarla ab en Feliuhet.

SRA. CINTETA.

¿Qué 'm conta?

ESCENA VI.

Anteriors, Sr. MARTÍ, retirantse del cuarto y parlant á la tía.

Sr. MARTÍ.

Per molts anys, per molts anys... (*A las senyoras.*) Me farán lo favor de reparar al jove que porta 'l bastó de davant del tálam... lo de madreta... es á dir, esquerra! Jo l' he vistá duas vegadas la professó... una al carrer Major, y llavo-

ras *ell* anaba... á ma dreta... la professó baixa-ba... després l' he vista que pujaba... ara.

SRA. CINTETA.

Ni puja ni baixa... está aturada.

SR. MARTÍ.

(*Desesperat cap al balcó.*) ¡Se deu haber trencat! Ja l' han trencat quatre vegades per mor dels rengleradors. ¡Ja ho deya yo! qualsevol se creu apte per empunyar lo bastó daurat. Avuy l' han donat á dos pobrets estudiants del seminari que no gosan aixecar los ulls de terra, á un mestre de minyóns que no més s' ocupa de fer anar drets als sèus deixebles, y á un oficial de la guarnició, que porta la vara així, entravessada com si portés un parayguas. Tot se li torna badar pèls balcóns mirantse las noyas. Un renglerador com cal no 'n deixa trencar cap de professó. Ara per amunt: «¡aturéense!» Ara per avall: «caminéu més depresseta...» pero avuy li dich que la maena dels bons rengleradors se va perdent... Jo n' he sigut molts anys y Feliuhet també... A l' edat de sis anys ho va ser de la classe de párvulos de D. Ciril-lo.

SRA. CINTETA.

(*Irónica.*) Vé de naixensa.

SR. MARTÍ.

¡Es un dó!... ¡Ja 'l veurán, ja 'l veurán! porta el primer bastó del tálam... lo de la dreta... (*se gira en lo sentit que 's suposa anaba la professó*) no 'l de la esquerra. Siga com siga... 'l jove de més bon véure es ell. (*Al balcó.*) ¡Lo tálam! ¡lo tálam! mirin ¿y Merceneta?

SRA. SULA.

Al cuarto de la cantonada.

SR. MARTÍ.

¡Crídinla! ¡crídinla! Vull que 'l vegi... hem quedat ab Feliuhet qu' al passar fes lo saludo, alló que se 'n diu un no res ab la barra del tálam: aixecarla, abaixarla (*ho imita*) y si la noya no hi es... ¡Merceneta! corri, vingui... Vaig á ferlo veure á la Sra. Tecleta... per darrera 'ls vidres... potser aixecant lo cap... sobre tot si porta la barra de dreta... (*se gira per fersen cárrech*) la del costat de allá. (*Va al balcó atrafegat, entra al cuarto de la Sra. Tecleta.*)

ESCENA VII.

Anteriors, MERCENETA.

MERCÉ.

¿Quí 'm crida? ¿qué hi ha?

SRA. CINTETA.

Lo Sr. Martí per ferli veure la sèva monada de fill.

ESCENA VIII.

Anteriors, Sr. MARTÍ.

Sr. MARTÍ.

Han fet tart. S' han perdut lo millor de la professó.

MERCÉ.

Sí que 'm sap greu. (*Rihent.*)

Sr. MARTÍ.

(*Confidencial.*) ¡Fins s' ha fet rissar! ab una olor... d' ayguas d' olor que fa... y una presència... En fin, ja se 'n podrán fer cárrech. (*A la porta de la tia.*) Desseguit torno. (*A Mercé.*) Més m' hauria agradat que l' hagués vist sota 'l tálam, ab llums per davant, als costats, en mitj de l' encens!

ESCENA CASI MÍMICA.

Vehinas surtint dels balcóns, MERCÉ y criada trayent los cobre-llits, tancant las fustas.

VEHINA 1.^a

(*Assentantse.*) Ha estat molt lluhida. (*Pausa, silenci. 'S miran los uns als altres com persónas que no 's coneixen.*)

VEHINA 2.^a

Y llarga. (*Pausa, 's ventan.*)

VEHINA 3.^a

La de Senmana Santa ho es més. (*Pausa, ventalls.*)

VEHINA 4.^a

La de Corpus ho es menos. (*Pausa, xarrich xarrach de ventalls.*)

SRA. SULA.

Lo fet es...

SRA. CINTETA.

Que encara fa d' alló més calor. (*Pausa, ventalls.*)

SRA. SULA.

(*Baix á la Sra. Cinteta.*) ¿Qué fem?

MERCÉ.

Vaja, tía, ja pot surtir; tot está ben tancat. (*Las vehinas assentadas s' aixecan, cambian saludos ab la Sra. Tecleta y no sabent qué fer, se tornan á sentar.*)

TÍA.

¿'Ls ha agradat la professó?

VEHINA 1.^a

Molt. (*Pausa.*)

VEHINA 2.^a

Moltíssim.

TÍA.

(*A Mercé.*) ¿Ells no han vingut?

MERCÉ.

Vindrán.

TÍA.

¿Com l' any passat! ¿com l' altre! Son uns orgullosos, se 'n donan á menos. Jo que no m' havia mogut del *cuarto bó* per rébrels.

MERCÉ.

Per mort del ayre, tía, ¿no estava refredada? (*Rihent.*)

TÍA.

Per l' ayre y per lo que jo dich... Encabat trovan extrany si una persona 's ressenteix... me sembla que n' hi ha per menos... Los faig guardar un balcó... y *ells* no compareixen... me desprecian. Massa m' ho van provar no fentme padrina y aixó que no podia tocar-me més de dret. ¿Me parlaba? (*A la vehina 1.ª que haurá sospirat.*)

VEHINA 1.^a

¿Cóm s' hi coneix ab lo dia! (*Pausa.*)

VEHINA 2.^a

No me 'n parli... lo dia mimba.

VEHINA 3.^a

Mimba molt. (*Grans ventalladas.*)

SRA. SULA.

Mimba moltíssim!!

TÍA.

Encara mimbará més!!!

SRA. CINTETA.

(A la Sra. Sula.) ¿Anémsen?

TÍA.

¿Ja se 'n volen anar? haurían pres xicolata.

SRA. CINTETA.

(Baix á la Sra. Sula.) Es molt complerta la senyora Tecleta.

SRA. SULA.

Haurían, haurían, pero no la serveixen la ditxosa xicolata.

ESCENA IX.

Anteriors, CRIADA.

CRIADA.

Senyora Tecleta, ¿que la serveixo la xicolata? fa mitj' hora que bull... y 's sobrix.

TÍA.

(Baix á la criada.) ¡Qui 't fa parlar! (A Mercé.) Llevat de la Sula y de la Sra. Cinteta, á las altres no més las conech alló que 's diu: «Deu la guard» «Deu l' ajud...» (Alt á la criada.) Sí, ja la pots portar.

ESCENA X.

CRIADA ab grans plataradas de gots plens d' aygua. La senyora SULA y la senyora CINTA ajudan. Quan tothom té la xicra y 'l plat ab melindros qu' haurán tret de las pape-rinas del senyor MARTÍ, la CRIADA, qu' haurá sortit, entra y parla baixet á la TÍA TECLETA.

TÍA.

Veuran, esperin. (Fa deixar los plats.) Venen visitas. Ja l' abocarás la xicolata.

MERCÉ.

Deuhen ser la cusina Isabel y 'l cusí Ramón.

SRA. CINTETA.

Y 'l cusinet Pere Antón. Ha arriuat de viatge.

TÍA.

¿Qué 'm diu? (*sorpres a gràn*) ¿de quàn ensá?

SRA. CINTETA.

Per casualitat, passant per davant d' hont viuhen, he vist que descarregaban un baul d' aquells qu' estilan las personas ricas, he preguntat de qui era...

TÍA.

(*A Mercé.*) Cuydat de fer berenar á las nenas convidadas... Si son ells ja 't cridaré... (*Surt Marieta.*)

(*A las vehinas.*) ¿Me permeten?

SRA. CINTETA.

No estigui per nosaltres. (*S' aixecan y alguns se retiran. Al eixir se crusan ab Pere Anton.*)

ESCENA XI.

TÍA TECLETA, PERE ANTON, senyora SULA, senyora CINTETA.

SRA. CINTETA.

¡Mirisel! ¿no li deya?

PERE ANTON.

Per molts anys, tía Tecleta! ¿cóm li prova la festa?...

TÍA.

(*A la criada.*) ¿Las personas que demanaban?

CRIADA.

Lo senyoret y una dona que s' erraba de pis. (*Surt.*)

TÍA.

¡Ah! ¡me pensaba qui sab qui eran!

PERE ANTON.

Ja ho veu, tía. No més soch jo que vinch á felicitarla.

TÍA.

Val més tart que may... ¿D' hont surts? Te feya qui sab ahónt! no eras?...

PERE ANTON.

No pensaba tornar tan aviat; pero un d' aqueixos días mirant lo calendari vaig dirme: 23, Santa Tecla! festa major de Tarragona.

SRA. CINTETA.

24, la Mercé!

PERE ANTON.

Pendré'm uns quants días de llicencia.

TÍA.

Y aixó ¿qu' ets soldat? ¿No eras metje?

PERE ANTON.

Ara comenso á serho. Avans d' establirme per aquí, 'l papá ha volgut qu' anés á perfeccionarme visitant hospitals de Fransa, d' Alemanía... Donchs sí, he obtingut uns quants días de llibertat y he arribat á temps pera donarli las bonas festas.

SRA. CINTETA.

Y donarlas demá á la cusineta Mercé!

PERE ANTON.

(*Cremat á la vehina.*) ¡Quína penetració!

SRA. SULA.

Sí, senyor, sí, tot lo que veu ho endevina.

SRA. CINTETA.

(*A la senyora Sula.*) ¿Que vé? (*Li parla baixet. Pausa.*)

PERE ANTON.

(*A la tia.*) ¿Quí son aquestas batxilleras?

TÍA.

No 'n coneixes d' altres. La més prima es la senyora Cinteta del herbolari, l' altre la senyora Sula de las indianas... anaba á cusir á casa vostra.

PERE ANTON.

No recordo.

TÍA.

Donchs ellas prou te coneixen... y á ta mare.

SRA. CINTETA.

¿Que no 'm recorda? (*A Pere Anton.*) (*A la tia Teclata.*) Aqueixos senyorets s' han fet homens sense qu' una se 'n adonés... Encara recordo un día que passant davant de casa... á un de rosset... crech qu' es lo militar, li rajaba sanch del nas y 'l vaig entrar á la botiga, ab la minyona que l' acompanyaba, li vaig fer una creu de palletas al clatell...

SRA. SULA.

Li debía dir l' oració. (*Rihent.*)

SRA. CINTETA.

Ab un no res va ser estroncada.

PERE ANTON.

Sí, ja 'm sembla que recordo...

TÍA.

Lo rosset llavors debíia tenir cinch anys.

PERE ANTON.

¡Parla d'ahir! És tinent d'artilleria.

SRA. CINTETA.

Venían del jardí del General... ab la minyona y la noyeta... ¿encara la tenen?

PERE ANTON.

¡Prou! es casada, tè un nen!

SRA. CINTETA.

Parlo de la minyona, la criada... una de morenassa, riallera, crech qu'era del Vendrell.

PERE ANTON.

(*A sa tia.*) ¿Y Merceneta?

TÍA.

No hi es. (*Rápít á la criada.*) Digas á la senyoreta que no surti fins que jo la cridi.

PERE ANTON.

(*Resignat.*) Donchs... (*donantli una capseta*) per vosté...

TÍA.

¡Gracias! es massa bonich per mi.

SRA. SULA.

Uns rosaris encadenats d'or.

SRA. CINTETA.

¡Son preciosos!

PERE ANTON.

Per ma cusina (*altre capseta*). Demá es lo sèu sant.

TÍA.

Naturalment, á la cusina vens á donarli 'ls días ans d'hora, á la tia á missas ditas.

PERE ANTON.

No tant, tia... he arriuat de matinada y se m'ha passat lo temps...

TÍA.

En visitas á personas de més agrado que no pas aqueixa pobreta tia... Altres anys habíiau vingut de casa tèva á veure fe 'ls castells á mitj día.

SRA. CINTETA.

Tal día com avuy... un de morenet, crech qu'era 'l més petit, va menjar tanta crema... (*Riuhen ella y la senyora Sula.*)

TÍA.

Perque aixó sí, lo mèu piset no té cap mérit, pero per balcones ab bonas vistas...

SRA. SULA.

No n' hi ha d' altre...

SRA. CINTETA.

S' hi veu tota la plassa de las Cols.

PERE ANTON.

¡Una llenca de catedral de dalt á baix!

TÍA.

¡Menos ne veuhen d' altres! (*Enfadada.*) Ja 'm faig cárrech que per *vostés* deu ser massa ordinarí aixó de las professons, los xiquets de Valls.

SRA. CINTETA.

He sentit á dir que l' avi de vosté. Deu l' hagi perdonat, cada vegada que baixaban los castellars, s' ajuntaba ab ells, los convidaba, 'ls seguía, fins s' enfilaba...

TÍA.

Y era tan senyor com los seus nets... sino que portaba calsa curta. (*Pausa.*)

PERE ANTON.

No som á ciutat, tía, y, encara que 'l maset no sigui lluny, sempre 's pert temps...

TÍA.

¡Ah! ¿al maset? ¡Fins un día tant senyalat com lo d' avuy! Lo tèu papá, la tèva mamá no s' han dignat venir á besar la santa reliquia... seguir las funcions d' iglesia.

PERE ANTON.

Al papá las festas l' amohinan. Jo, cregui qu' he vingut...

TÍA.

Per compliment, ho suposo, no tens necessitat de dirrho més clar.

PERE ANTON.

(*Impacient.*) Vaja, tía, no 'm creya que després de tan llarga ausencia me rebés...

TÍA.

¿Que vols que t' abrassi? ¡fa una calor! ¿veritat? (*Totas se ventan.*) (*Pere Anton busca 'l sombrero y bastõ en actitud d' anarsen.*)

SRA. CINTETA.

No, senyor, no... una persona ja coneix lo que son modos... Vostés deuen tenir que dirse cosas. (*Irónica.*)

SRA. SULA.

Som nosaltres las que 'ns retirém.

TÍA.

¿Y sense pendre xicolata?... ja tornarán, las espero... Cantarém los goigs de Santa Tecla ab mossen Josepet, lo Sr. Martí... y... després.

SRA. CINTETA.

Y després jugarém á cartetas. (*Surten.*)

ESCENA XII.

TÍA TECLITA, PERE ANTON.

TÍA.

¿Me creya que te 'n anabas? seu home... seu, refrescarás ab nosaltres. (*Pausa.*) ¿Y la noya? ¿tos germans?

PERE ANTON.

L' Anton es á Madrit.

TÍA.

Jo 'l creya á Barcelona.

PERE ANTON.

L' Andreu es á Barcelona.

TÍA.

Jo 'l creya á Madrit... ¿fa de manyá?

PERE ANTON.

Estudia per ingenier...

TÍA.

Rafaelito es sargento... de...

PERE ANTON.

Tinent d' artillería, tieta... aviat lo tindrém á Barcelona, ha obtingut lo cambi de guarnició y demá 'l veurém de pas.

TÍA.

¿Era á Manresa?

PERE ANTON.

No, senyora, no... á Sevilla.

TÍA.

¿La noya?

PERE ANTON.

Ab lo sèu marit á Zaragoza.

TÍA.

¿Fa de agusil?

PERE ANTON.

Es jutge.

TÍA.

Jo 'ls creya á Lleyda.

PERE ANTON.

Hi van estar dos anys... l' han ascendit.

TÍA.

Pèl cas, que siguin á Manresa ó á la Vall d' Arán...

PERE ANTON.

(*Mira impacient per tot, pren lo barret, torna á deixar-lo.*) ¿Tan poch l' interessa tenir notícias nostras?

TÍA.

Sempre m' interessa tant com á vosaltres lo tenirme de mèvas. Si no fos per *dichu men dichu* ignoraria si sòu morts ó vius.

PERE ANTON.

¡Tía! Cada vegada qu' un de nosaltres ha vingut á Tarragona l' hem visitada.

TÍA.

Enviats per ta mare que no m' es res y tè una mica més de modos... que sino... ¡Si hagués de sortir de vosaltres! Al tèu pare...

PERE ANTON.

'L pare té moltes ocupacions, no li queda temps de fer visitas.

TÍA.

¿Be n' hi queda per anar al maset? Tot vé... de lo que sabém uns y altres.

PERE ANTON.

¡Tía! historias antiguas... no las retreguí.

TÍA.

Tinch dret de retreure lo que m' acomoda. Si mort mon germá Mariano, jo no hagués reclamat aquella criatura que teniau á casa vostra...

PERE ANTON.

Tía, ja que vol parlarne... Aquella criatura, com vosté diu, Merceneta, va ser á casa mentres ningú 's cuydaba d' ella, quan vosté...

TÍA.

Dígasho clar, home... quan jo vivía de lo que ton pare 'm passaba, quan jo vivía de caritat. Prou m' ho heu fet sentir no fentme padrina quan per dret me pertocaba... Es un clau que 'l tinch aquí 'l cor.

PERE ANTON.

Deixis de claus. Si 'l papá va proposar quedar-se á Merceneta, va ser porque eram cinch y *una criatura* més ó menos...

TÍA.

¡Vaja, home, tu 'm prens per altre! Ton pare volia quedarse la criatura perque sab que la deixaré rica... y entre tants cusinets...

PERE ANTON.

(*Sério.*) Vosté 'ns atribuheix intencions...

TÍA.

Tu has sigut sempre 'l més complimentós; pero, noy, no será per tu. Soch senyora de lo que 'l mèu germá 'm va deixar y faré hereva á Merceneta casantla ab una persona que no me la prengui un cop casada, que no se l' endugui per aqueixos mons de Dèu y 'm deixi abandonada. (*Pausa.*)

PERE ANTON.

Ja que l' he vista á *vosté* bona y sana...

TÍA.

¡Ja ho crech! l' altre dia per poch que no 'm moro. Si no hagués sigut lo senyor Martí, la senyora Sula, que van corre.

PERE ANTON.

Me 'n aniré... fins sense veure á la cusineta.

ESCENA XIII.

Anteriors, MERCÉ qu' entra de puntetas.

MERCÉ.

¿Qui soch? (*Tapant los ulls á Pere Anton.*)
¿Cuán has arriuat? ¿y ton germá? me creya qu' hauriau arriuat lo mateix día. (*Afectuosa, contenta.*)

TÍA.

¡Noya! (*Enfadada.*) ¡Te prens unas franquesas! T' había dit que 't cridaría... Ves si haguesim parlat de cosas...

PERE ANTON.

(*A Mercé.*) ¿Sabias que veníam tots dos?

MERCÉ.

(*Confusa.*) Sí... no.

PERE ANTON.

¿Pèl papá? ¿l' has vist?... ¿per Rafael? ¿t' escriu?

MERCÉ.

¡Qué sé jo! m' ha semblat veyente á tu...

TÍA.

Que l' altre seguía darrera... com sempre anabau plegats quan erau aquí...

PERE ANTON.

(*Contemplantla.*) Qu' hermosa s' ha fet, ¿veritat tia? encara ha crescut. M' arrivabas... (*Amidantse.*)

TÍA.

(*A Mercé.*) Tu ocúpat de la xicolata. ¡Teniu unas maneras!

PERE ANTON.

S' ha fet una senyoreta... casadora.

MERCÉ.

¡Casadora! ja ho crech... ¡No 'm queda més perspectiva que 'l matrimoni! quína llástima que jo no hagi sigut un xicot... com vosaltres... á la mèva edat comenséu á eixir del niu, y jo *soch casadora*, es á dir, bona per ferne un de niu, y no móuremen de las voras com l' aureneta. Si hagués sigut home hauría seguit la carrera del papá... ¡pobret papá! y á horas d' ara...

PERE ANTON.

Serías *Contra almirante*. (*Rihent.*)

MERCÉ.

Al menos *guardia marina*... avuy visitant terra andalusa, demá gallega, unas quantas millas més, y á França. Lo nostro barco hauría caminat moltíssim y sense notarho, ¡hola! las costas inglesas. D' Inglaterra al Polo Nort, hont fa tant de fret, fugintne per corre al *ardiente polo*, com deya aquell gran poeta, y á cada latitut impresions novas, aventuras á cada pas... ab criollas, serpents, princesas indias, piratas, fins qu' arriuat als cent anys carregat d' honors y de riquesas, hauría tornat á la mèva terra seguit de xinos, d' indios braves, de negres ab anellas al nas, que m' haurían seguit á una montanya ben alta hont hauríam construhit un palau...

TÍA.

La xicolata 's deu sobreixir.

MERCÉ.

¡Ay, tia! de tant amunt qu' eram, ferme caure á la xicolatera... Vaig á veure. (*Surt corrent y torna.*)

(*A sa tia.*) No, senyora, no... La Pona la vigila.

Donchs sí, noy... soch casadora, y la prova es que ja tinch novi.

TÍA.

Noya, Mercé, 't repeteixo...

MERCÉ.

La tía s' ho portaba mítj amagat, se figuraba que jo no me 'n adonaba perque no 'm sentía queixarme ni alegrarme... Veig tan pocas caras amigas!

TÍA.

Lo que ets tu una poca solta que devegadas enrahonas.

MERCÉ.

Me tenen promesa á... un tal senyor Feliuhet, ¡qué 't pensabas! La tía m' ho ha fet saber la semana passada... de manera que no m' ha sigut possible enterarne á ta mare.

TÍA.

¿Has parlat á l' Isabel? (*A Mercé.*) (*A Pere Anton.*) ¿Ella t' ho deu haber escrit? Y naturalment...

MERCÉ.

¿Per qué no, tía?

TÍA.

¡T' ho había vedat! Vindrán á ficarse en lo que no 'ls importa.

MERCÉ.

(*A Pere Anton.*) Feliuhet, lo fill d' aquell sastre de la Baixada del Patriarca... Un qu' aviat se mudará á la botigueta que tením per llogar abaix á la cantonada, ¿veritat, tía? (*Irónica.*)

TÍA.

Lo senyor Martí Balcells.

PERE ANTON.

No recordo...

MERCÉ.

Li diuhen de renóm... (*Rihent.*)

TÍA.

¡Noya!... las tèvas brometas...

MERCÉ.

No es cap mala paraula, déiximho dir, tía. (*Riu que riu.*)

TÍA.

Se diu Balcells y res més, y en quant al seu fill, es un jove molt com cal; respetuós, atent, *desinteressat*, imbuhit de bons principis.

ESCENA XIV.

Anteriors, CRIADA, senyor MARTÍ, FELIUHET, vestit de negre y armilla blanca, guants, sombrero de copa, tímit, encarcarat. Portará á la má un paper vert, caragolat en forma de paper de solfa.

CRIADA.

Entrin, entrin.

FELIUHET.

¡Senyora Tecleta! ¡senyoreta!

SR. MARTÍ.

(*Sorpresa desagradable.*) ¿Vosté per aquí? (*A Pere Anton.*)

MERCÉ.

(*A Pere Anton.*) Ja veus que 't coneixen... ara parlábam de vostés... ¿tu també 'ls recordas?

PERE ANTON.

No 'n coneix d' altres... (*á Feliuhet*) sent petits habíam anat á estudi de primeras lletras junts y més grandets habíam fet comedias... tu sempre volías los papers terribles... te deyam...

FELIUHET.

¡Feliu! Feliu Balcells (*grave*) *alló (rápit)* ja no m' ho diuhen... Me sabia greu que ho retregués.

PERE ANTON.

No tingui por... ¿Balcells, eh? donchs l' apellido no 'l recordaba, *senyor* Balcells.

FELIUHET.

Tant com senyor, no. Díguiho al pare. A mi 'm basta que 'm tracti de vosté y 'm digui Feliuhet.

SR. MARTÍ.

Hem vingut...

TÍA.

No tè que donar explicacions, los esperaba... pendrém xicolata y mentres tant, Feliuhet, 'ns contaré cóm ha anat la professó. Fa molts anys que no més ne sento las músicas, lo soroll... Encara no surto al balcó... ja estich servida!

FELIUHET.

Donchs, veurá... al passar per aquí...

MERCÉ.

Anaba trencada.

SR. MARTÍ.

¡Veus! ja t' ho deya. Tothom se 'n ha adonat, haurías d' haber fet de renglerador.

FELIUHET.

No puch ser per tot arréu.

PERE ANTON.

¡Es clar! prou ha fet ajudant á portar...

FELIUHET.

Y li asseguro que 'l tálam pesa, sobre tot los bastóns de davant... y 'ls de darrera, per mor dels balansos ¿comprén? (*A Pere Anton.*)

PERE ANTON.

¡Prou! (*Fa gestos de trángul.*)

FELIUHET.

Aixís es que sempre 'ls confían á personas de punyo... joves...

SR. MARTÍ.

Los bastóns del mitj los portan los senyors de la noblesa... lo cual que com vostés comprenen, lo noy ha alternat ab lo bó y millor de la ciutat. Lo senyor que anaba darrera sèu... ¿quí era Feliuhet? un tot vestit de vermell, lo pit cubert de medallas, fins duya espuelas.

FELIUHET.

M' he deixat dir si era un senyor que reb cárrechs de bacallá... y l' han fet cónsul d' alguna de las Américas.

SR. MARTÍ.

Porta una casaca qu' enlluherna... no es feyna feta al país.

TÍA.

¿Hi ha hagut animació? ¿ha sigut lluhida?

MERCÉ.

¡Feliuhet! (*Interrumpint á sa tía.*)

FELIUHET.

¿Qué mana?

MERCÉ.

¿Sab lo que hauría de fer? Per després de la xicolata hi vindria bè un geladet.

SR. MARTÍ.

¡Cóm mare de Dèu no hi hem pensat! corre, tu Rambla avall, jo per sota las voltas, y al primer valenciá que trovém...

FELIUHET.

Li comprém tota la *quechela*.

SR. MARTÍ.

Tota no, home... se n' hi compra una cosa en-
rahonada...

FELIUHET.

Dónguins gots, copas. (*A las senyoras.*)

SR. MARTÍ.

Déixat de gots. Farém venir lo valenciá... ab
l' eyna.

FELIUHET.

¿Y si 'n trovém dos?

SR. MARTÍ.

Ab las duas eynas. (*Surten corrent.*)

ESCENA XV.

MERCÉ.

¿T' agrada la *quechela*, cusinet?

TÍA.

¡Alló que venen los xufleros! Vaya uns gelats
més ordinaris.

PERE ANTON.

Deixi fer, tía, son deliciosos... gracias. (*A Mercé.*)

MERCÉ.

Ja veus que recordo 'ls tèus gustos... quan
eram petits suvint ne feyam pujar á casa (*trista*)
á casa vostra, y tu 'm convidabas.

TÍA.

Hauríam de desar los cobrellits... la Pona no
enllestirá may.

MERCÉ.

Bueno, aném... Per no ser menos galant que 'ls
Balcells *padre é hijo*, y per acompanyar los ge-
lats...

PERE ANTON.

Sí. (*Pren lo barret.*)

MERCÉ.

Ja veus que 't tracto ab franquesa... com á
germá (marcat). No tardis. (*Surten la tía Tecleta*
y Mercé.)

ESCENA XVI.

PERE ANTON.

(*Ab lo barret á la má.*) ¿Ahónt aniré á comprar
pastas, dulces, una cosa presentable?... Francis-

ca, Antonia, Paula, ¿cóm se deu dir la criada? (*Buscantla per las portas.*) ¿Qué pensar de la seva recepció? Jo qu' arrivaba, 'l cor plé d' amor, decidit á dirli que si ho vol parlarém al papá... la mamá hi ve bè...

ESCENA XVII.

PERE ANTON, MERCÉ.

MERCÉ.

(*Gran sorpresa.*) ¿Encara ets aquí? ¿per ahónt hi vols anar á comprar los dulces? la porta es darre-
ra tèu (*lo costat opost*).

PERE ANTON.

(*Rihent.*) ¿La tia?

MERCÉ.

Discussint qualitats y taras de la professó ab la criada... Tinch de preparar la pisa fina, 'ls tova-
llonets brodats, vull obsequiar-te.

PERE ANTON.

T' ajudaré.

MERCÉ.

¿Y las pastas? (*Treu plats, tassas, etc.*)

PERE ANTON.

Hi enviarém á la criada. (*Pausa.*) Veurás, Mer-
cé, he vingut de tant lluny...

MERCÉ.

¿Perque la teva mamá t' ha escrit que 'm casa-
ba? (*Rihent.*)

PERE ANTON.

Sabia vagament la noticia...

MERCÉ.

No ho neguis... la vaig fer saber á la cusineta Isabel perque ella la fes circular entre 'ls seus fills... Comprens que si us hagués d' escriure á tots... ab aixó dihent las cosas á ta mare...

PERE ANTON.

He vingut, més que per tot, per dirte...

MERCÉ.

¿Alló d' avans? ¿qu' he crescut?

PERE ANTON.

Qu' es una delicia veuret, qu' estich orgullós d'
una cusina com tu, que may lo tèu recort...

MERCÉ.

(*Aturantlo.*) Si fos vanitosa, podria esvanirme de que un jove que deu haber vist tanta hermosura!... Precisament á Alemania diuhen que las noyas hi son enciseras. (*Sempre arrançant los trastets del refresch.*)

PERE ANTON.

Pobretas d'ellas si no encisessin... al menos als alemanys.

MERCÉ.

¿No més als alemanys?

PERE ANTON.

D'aqueix espanyol te 'n puch respondre.

MERCÉ.

¿De veras? en tant temps qu' ets á... ¿ahónt eras ara últimament?

PERE ANTON.

A Berlín... No hi ha dupte de que en lloch se necessita gayre temps pera trovar que certas alemanas son bonicas, rossetas com brescas, ingénuas.

MERCÉ.

¡Angelicals!

PERE ANTON.

Precisament. Los ángels als altars... ab túnicas de drap d'or, alas estesas, los peuhets nusos, forsa llums davant, núvols á sota.

MERCÉ.

De manera que...

PERE ANTON.

He sigut fidel á las bellas de la meva terra.

MERCÉ.

Ja es d'agrahir.

PERE ANTON.

No gayre. Ne portaba una de cap... recordaba á certa personeta. (*Pausa.*)

MERCÉ.

¿Pensas estarhi molt de temps per aquellas terras?

PERE ANTON.

Densá que 't parlo, una veu interior m' está dihent...

MERCÉ.

¡Una veu fonda! fonda! com á las rondallas.

PERE ANTON.

Una veu molt fonda 'm diu que val més que 'm quedi aquí.

MERCÉ.

¿Aquí? ¿á Espanya?

PERE ANTON.

A Espanya sí, á Catalunya.

MERCÉ.

Altôô! (*Rihent*). Si no t' aturo anabas á dir... qu' aquí...

PERE ANTON.

Era aquí (*li pren las mans*). Sempre hem sigut amichs...

MERCÉ.

(*Retira la má.*) Menos quan me feyas plorar, quan á la noya y á mi... ¿recordas, mal cor? nos vas matar la nina de porcelana.

PERE ANTON.

No més hi tenia la cara de porcelana.

MERCÉ.

Y las mans, y 'ls peuhets tan bufons... Vosté, que fins per jugar feya de metje la va sangrar á la cama... Li vas tréure las serraduras...

PERE ANTON.

Era la sanch dolenta.

MERCÉ.

Deixantli la pell (*plorico fingit*). ¿Y la nina de fusta? ¿que no va ser una crueldat?

PERE ANTON.

¿Qué li va passar?

MERCÉ.

No 't fassis lo desentés... era rossa com un fil d' or y ab tinta la vas pintar de per tot...

PERE ANTON.

No vaig ser jo. Va ser Rafaelito... probablement perque fes de criada á la de porcelana, una negrita...

MERCÉ.

No, senyor, no, vas ser tu, per dolentería... la de porcelana feya temps qu' era morta.

(*Pausa.*)

PERE ANTON.

¡Quína llástima qu' ara siguis lo que 'n diuhen un bon partit!

MERCÉ.

¡Vaya una idea! ¡cóm més rica millor!

PERE ANTON.

Sí, pero no goso dirte...

MERCÉ.

¿Qu' he crescut?

PERE ANTON.

Altres cosas més íntimas, paraulas que medito fa temps y que 'l tèn cambi de situació social...

MERCÉ.

Tontet... soch tan pobre com sempre; la qui ha cambiat de *posició social, es nuestra respectable tia D.ª Tecla.*

PERE ANTON.

Sí, pero la respectable D.ª Tecla explica 'ls sèus projectes á tothom... Deixarà 'ls mils duros qu' ha heretat de son germá Mariano á l' orfaneta... á la pobreta Mercé, la dotará...

MERCÉ.

Mira, altres no han sigut tan tímits.

PERE ANTON.

¿Algú 't diu lo que jo no goso dirte?

MERCÉ.

Fesme més favor... ¡algúns!... (*énfasis*).

PERE ANTON.

Alabo la franquesa... ¿y 'ls escoltas? ¿correspóns?

MERCÉ.

Devegadas escolto als *uns* perque 'm fan riure y á *un* perque m' interessa.

PERE ANTON.

¡Ah! (*Serio.*)

MERCÉ.

¿Donchs qué 't creyas? De veras, cusinet. No sé si lo que sento per ell es lo que 'ls novelistas diuhen *una pasión*, pero l' estimo de tot cor, li obeheixo com un anyell... d' avans que jo fos... d' avans que jo hagués cambiat de posició social... (*Riu.*)

ESCENA XVIII.

Sr. MARTÍ ab un chuflero que porta una geladora, després FELIUHET.

SR. MARTÍ.

¡Entréu, entréu! ¡Pona! (*crident*) tregui copas de las grans, una sopera.

MERCÉ.

¡Hola! ja es aquí 'l Sr. Martí... ¿y Feliuhet?

FELIUHET.

Entréu (*ab un altre valenciá*). ¡Pona! porti gots, escudellas.

MERCÉ.

¡Tía! ¡tieta! (*Surten del cuarto latía y la criada.*)

ESCENA XIX.

Anteriors, TÍA TECLETA y la CRIADA.

TÍA.

¿Y aixó? ¿que s' han begut l' enteniment? ¿qué 'n farém de tanta *quechela*? (*Contenta.*)

SR. MARTÍ.

Comprén, lo noy s' ha topat ab un valenciá, jo ab un altre... tal día com avuy no 's regateja, ¡veníu, veníu! (*als valenciáns*).

TÍA.

Tingui compte, no mullin res...

SR. MARTÍ.

Anirém ab cuydado y 'n farém abocar... lo que siga necessari.

FELIUHET.

A dojo, pare, mentres n' hi hagi.

TÍA.

(*A Pere Antón.*) ¿Encara ets per aquí tu?

MERCÉ.

S' ha de quedar per refrescar.

PERE ANTON.

No podrá dir que la visita no hagi sigut llarga.

(*Surten los valenciáns y se 'n van contant los quartos. Haurán deixat la geladora.*)

FELIUHET.

Quedéuse 'ls cinch céntims... No miro prim (*á son pare*). Los he dit qu' ho deixin tot... ¡nos en fem set rals, pare!

ESCENA XX.

TIA TECLETA, PERE ANTON, MERCÉ, Sr. MARTÍ,
FELIUHET.

TIA.

(*A Pere Antón.*) Potser també 'l trovarás ordinari 'l nostre refresch.

PERE ANTON.

De cap manera...

SR. MARTÍ.

Jo había portat melindros. (*Los busca.*)

MERCÉ.

(*A Pere Antón.*) ¿Veus qué obsequiós? Inútil qu' enviém á la criada.

SR. MARTÍ.

Noy, ara es la ocasió, fes vía, sino la *quechela* s fondrá... llegeix alló...

FELIUHET.

Ja qu' estém entre amichs íntims... me perme-trán... me permetrá, Sra. Tecleta.

PERE ANTON.

No coneixía l' íntimitat. (*Cremat. Fa posat d' anàrsen.*)

MERCÉ.

(*Rihent.*) Quédát, sentirás llegir una décima que Feliuhet acaba d' improvisar.

«Ya que el cielo benigno...»

FELIUHET.

Dispensi, senyoreta, dispensi... «ya que el cielo protector» pero ahir, tot improvisantla, me surtían deu versos, ¿veritat? (*á Mercé*) avuy, al posarla *en limpio*, no sé cóm s' ha fet, me n' han surtit onze.

MERCÉ.

Millor; será *una undécima*.

FELIUHET.

Tè rahó. (*S' estossega, treu un paper vert.*)

A LA AMABLE DOÑA TECLA, EN SUS DÍAS.

UNDÉCIMA.

Ya que el cielo protector
os contempla con ternura,

permitid á un servidor
que os desee gran ventura,
salud, tranquilidad colmada
es lo que para vos anhelo
en tan augusta diada,
y pues tenéis por protectora
á santa Tecla gloriosa,
que ella os bendiga á toda hora
y que seáis siempre dichosa.

Su humilde servidor...

PERE ANTON.

Coca ab sucre.

MERCÉ.

(Rihent tan fort com pugui.) ¡Hijo!

SR. MARTÍ.

¡Senyora Tecleta! *(Demnant protecció.)*

FELIUHET.

(Serio á Pere Antón.) Habíam quedat en que alló no m' ho diría y ara m' ho ha dit... Vosté es un home sense paraula...

PERE ANTON.

(Enfadat.) Y tu un... *(Lo pren per la solapa.)*

TÍA.

(Enfadada.) ¡Noya! Y tu, si has vingut per insultar á las personas que 'm portan afecte, ja 't podías quedar ahont eras.

PERE ANTON.

¡Tía!

TÍA.

¡No 't soch res! Soch tía d' aquell homenot que tens per *papá*, y encara no per voluntat mèva.

PERE ANTON.

(Lluyta ab Mercé, que no vol donarli 'l barret. Ella riu.)

FELIUHET.

¡Pare! *(Ofegantse.)*

SR. MARTÍ.

¡Senyora Tecleta! Si m' ho permet...

PERE ANTON.

(Al Sr. Martí.) Vosté vegi de callar *(á Felíuhet)* y á tu t' escalfaré las aurellas.

FELIUHET.

Aqueix home 'ns falta al respecte. Jo no soch un nen. *(Prement una resolució que li costa.)* Vull tenir un lance, pare...

(*Mercé entreté juganera á Pere Antón, que busca 'l bastó.*)

SR. MARTÍ.

(*A Feliuhet.*) ¿Un qué?

FELIUHET.

Un lance de honor. (*Fa senyal d' armas.*)

SR. MARTÍ.

¡Calla, burrango!

FELIUHET.

¿Podém comptar ab la sèva amistat?

TÍA.

Sí, senyor.

SR. MARTÍ.

¿Ab la botiga de baix á la cantonada?

TÍA.

Ja la poden pendre.

FELIUHET.

¿Nos la lloga baratet?

TÍA.

De franch.

FELIUHET.

¿Y més tart puch comptar ab la má de Merceneta?

TÍA.

No tè més voluntat que la mèva. Si diu que no, la desheredo.

PERE ANTON.

¡Tía! (*Ab lo barret á la má qu' haurá arrencat de las mans de Mercé.*)

MERCÉ.

Déixals fer tractes.

TÍA.

(*A Mercé.*) ¿Qué dius tu? Oh, es que m' obeirás. Te casarás á gust mèu... de grat ó per forsa!

PERE ANTON.

Ni per broma puch consentir en que vosté 's permeti disposar de la voluntat de ma cusina... y vostés, á qui no vull fer l' honor de pendre per lo serio, vostés que l' adulan (*á la tia Tecleta*) densá qu' es rica, esperant lo que no s' ha de realisar... ja poden tornar á cusir sotanas.

TÍA.

Son á casa mèva, no tens dret d' insultarlos.

PERE ANTON.

Los advertaixo qu' están perdent lo temps fent lo tonto.

MERCÉ.

¿Per qué, pobrets? (*Rihent sempre.*)

FELIUHET.

¡Don Pedro Antonio... tindré un lance!
(*Tiesso.*)

PERE ANTON.

*Don Coca ab sucre, quan vosté vulgui. (Despre-
ciatiu.)*

*(Surten Feliuhet y Pere Antón provocantse ab
la mirada y gesto. Lo Sr. Martí vol acudir á la
Sra. Tecleta. Mercé riu tant com pot fent adèus
al sèu cusí, dihent per senyas á la criada que surt
ab la xicolatera que ja se 'n pot entornar.)*

CRIADA.

¿Que l' aboco la xicolata?

TELÓ.

ACTE SEGON

Al Mas.

ESCENA PRIMERA.

D. RAMON, D. ISABEL y PERE ANTON prenen café sota un emparrat. D. RAMON ha fet lo café en una cafetera de modeló nou.

ISABEL.

(*Retirant la tassa.*) Prou, prou, lo fas massa fort.

RAMON.

A la mamá li agrada 'l café de colegial: aygua tenyida... Veurém cóm lo trovas tu. (*Pren la tassa de Pere Anton y l' ompla.*)

PERE ANTON.

(*Se precipita á beure y 's crema. Deixant la tassa cómicament.*) Deliciós, papá, deliciós.

RAMON.

¡Adulador! (*Riuhen.*)

PERE ANTON.

Per no fer esperar l' elogi que l' aroma sol ja mereix. (*Torna á tastarlo.*) Soch del parer de la mamá... massa fort!

ISABEL.

Ab una mica més de sucre... (*Li dona sucre.*)

PERE ANTON.

Tè mil gustos.

RAMON.

N' hi deus trovar un... llépol, lo gust del sucre.

PERE ANTON.

Per mi 'l café ha de ser dols...

RAMON.

Incapás d'apreciar certes delicadesas de detall... Veurás, l'excelencia del café que jo faig ab aquesta cafetera...

ISABEL.

Es resultat de sabias combinacions.

RAMON.

No 'm vulguis rebaixar lo mérit. Naturalment, que si 'l café fos dolent de mena, per més precaucions al torrarlo y per més cuydado al mól-drel...

PERE ANTON.

Y més ciencia al dosificarlo...

RAMON.

Ecco il problema... ¡Cóm se coneix qu' ets hábil en combinacions químicas!... Per cada cent grams de Moka n' hi ha d' haber trenta de Puerto Rico... ¿ne vols la fórmula?... ¿tens un llapis?... (*Pren lo marge d' un diari y un llapis.*)

PERE ANTON.

(*A sa mare mentres son pare escriu.*) ¿No m' esperaba tant aviat? (*Prenentli las mans.*)

ISABEL.

Lo goig de véuret m' entristeix.

RAMON.

(*Dóna la fórmula á Pere Anton que la llegeix somrihent.*) ¡Anomalías femeninas! ¡llógica materna! Lo goig de véuret l' entristeix.

ISABEL.

M' entristeix perque penso en los que no son aquí.

RAMON.

Demá arribará l' altre.

ISABEL.

Per vint y quatr' horas, y després... (*Pausa.*)

RAMON.

Ara un veguero d' aquells ¿recordas, *pillastre?* dels que sabíau trovar al últim prestatge de la llibrería... L' última capsula la tinch aquí al Mas. Cuydado en la manera d' encéndrel.

PERE ANTON.

¿També hi ha fórmula, papá?

RAMON.

Que no falla... d' aixó 'n diuhen doctors, y no saben encendre un cigarro.

PERE ANTON.

Escrigui. (*Presentantli 'l llapis y un tros de paper.*) «Cogerás una cerilla, la frotarás, si no arde...»

RAMON.

«Comprarás pedra foguera.» Vaja ab lo senyor doctor; se burlarian... (*S' assenta en un balancí, llegeix un diari y fuma.*)

ISABEL.

¡Sembla un sultán! La tasseta de café, que 'l fa pahir...

RAMON.

El Baluarte, que 'm fa dormir y 'l veguero que 'm dòna somnis lleugers... Si...

ISABEL.

¿Si qué? ¿Si 'ls tinguessis tots aquí? Conféssau, home sense cor, no ho dirá, no. Vol fer l' indifereent... Si 'ls tinguessis á tots aquí, serías completament felís.

RAMON.

No soch exigent, *pedigüeño*, com certa persona. (*S' aixeca y l' abraça.*) Avuy no hi ha siesta. Tot fumant lo cigarret de la digestió vaig á veure 'ls mèus rosers... ¡Noy! tinch dos «Gloria de Lyon», un sobre tot, que fins los jardineros d' ofici me l' envejan... una exuberancia, una coloració. (*Surt.*)

ESCENA II.

D.ª ISABEL, PERE ANTON, que porta paquets de llibres y 'ls prepara, lliga, etc.

ISABEL.

A casa 'ls plets, aquí 'ls rosers, la traducció dels clásichs. ¿Tu no hi tens afició á las flors? Donchs mira, s' encomana... A mi avans m' agradaban, com tot lo qu' es hermós y afalaga; pero no 'n coneixía molts noms, los mérits y primors. Densá... qu' estém solets á casa, venim més suvint aquí al mas, y com ton pare sempre está en conferencias ab jardineros d' ofici ó consulta catálechs, llibres, he anat poch á poch compartint las

sèvas aficions. (*Pausa.*) Semblas trist, fill... ¿qué 't passa? quan escribías que t' anyorabas y jo 't vaig dir que vinguessis á passar festas ab nosaltres, creya qu' al ser aquí 't veuria alegre.

PERE ANTON.

Ja ho veu, mamá. Encara 'm dura la tristesa de l' anyorament.

ISABEL.

Donchs animat, no duptis tant de tu y tindrás molt guanyat pera no duptar dels altres. A una mare se li pot parlar seriament de cosas íntimas... parla, vuyda 'l reconet de las cosas melancólicas. (*Donantli un copet al cor.*) Hi ha cert pudor de sentiment que 'ns veda parlar dels nostres més amagats afectes á personas que fins sent amigas poden trovar reparos; pero una mare no critica, no comenta, no parla de lo que 'ls sèus fills li confían. Si ho trova just ho aprova, si li sembla errat ho fa observar sense agror, sense ironía. (*Pausa, baixet.*) Tu sens per certa persona que també m' es simpática digas... francament: ¿sents amor per Merceneta?

PERE ANTON.

¿Per qué confessarho, mamá?

ISABEL.

En primer lloch per donarme una prova de franquesa... y després per si de cas me necessitas; figúrat una aliada com jo!

PERE ANTON.

Gracias, mamá, gracias; pero temo que *aliats* y tot no conseguirem rendir á la enemiga.

ISABEL.

¡Enemiga! ¡pobreta Mercé! Estich convensuda de que t' estima. Quan enrahoném de tu, dels tèus germáns, y jo, per ferla parlar, li faig brometa contantli lo que m' escribíu, dihentli que ja debéu tenir novias, ella es del mèu parer y bromeja. Sols se posa seria, relativament seria... (*somrihent*) parlant de tu. Sols de tu parla ab respecte.

PERE ANTON.

Precisament, mamá. La mèva mala sort ha volgut que densá qu' ella era així... densá que corria per aquí, los cabells esparsos, las galdas rojas per l' animació, ab l' intensa alegría de sentirse libre y entre gent que l' estimaba, densá

que saltaba y 's movia com un aussellet enciser y xamós, densá qu' ella menudeta y jo adolescent, la prenia en brassos per ferli saltar marges y la portaba á coll quan la veyia fatigada y la defensaba en sas batallas ab l' Antón, ab la noya... ab Rafaelito, tant tormentós... sempre al donarli jo una prova de tendresa, sempre! la mèva sort ha volgut qu' ella 'm donés las gracias... de paraula ó en acció d' una manera... respectuosa. Ahir, vosté m' ho va aconsellar mamá, vosté 'm va dir qu' anés á véurela... Varem parlar sense que ningú 'ns escoltés... Jo hauria volgut que la conversa sense ser *seria*, hagués sigut formal... y ella 'm va parlar de... *ninas!* dels pretendents que per ella sospiran.

ISABEL.

Pero no 't va dir clar qu' estimés seriament á ningú.

PERE ANTON.

¡Seriament! ¿qué sé jo? tot ho diu rihent; pero no obstant, me va declarar ab serietat *relativa* qu' habia donat lo sèu cor á una persona, á un jove...

ISABEL.

¿Y tu ho creus? Jo 'n dupto, una broma sèva, ¡es tant riallera!...

PERE ANTON.

Riallera per espressarse, molt sèria per sentir... Fins per dir cosas poch agradables tè sempre als llabis aquell somriure qu' ha sigut lo mèu encant densá que soch home, aquell riure fresch é ingenuo qu' al anármen de casa per seguir lo programa imposat pèl papá...

ISABEL.

Aconsellat, fill, aconsellat tot lo més... 'l papá voldria que fossiu sabis, distingits, ditxosos.

PERE ANTON.

(*Resolt.*) Donchs jo, mamá, no puch serho si Mercé no correspón al amor que sento per ella. (*Pausa.*) No he fet may lo que 'ls jovens dels mèus anys ne diuhen calaveradas... pero 'n faré una, mamá, una no més... y será grossa. Així que jo sápigam *positivament* si Mercé ha promés lo sèu amor á un home... L' home preferit per ella... (*trágich*).

ISABEL.

Fill... fill... m' espantas... Has de jurarme que sigui qui sigui 'l sèu preferit (*rihent*) dat cas qu' existeixi, te conduhirás com un home sensat, d' educació perfecte.

PERE ANTON.

¡Mamá! (*abrassantla y plorant*) ¡mamá! me 'n dono vergonya... jo enamorat... com...

ISABEL.

¿Com un cadet? ¿com si fossis un Rafaelito?... ¿y per qué no? Sempre t' has imaginat tenir doble edat de la que canta la fé de batisme.

PERE ANTON.

Tinch deu anys més que Merceneta.

ISABEL.

Jo dotze menos que 'l papá. L' home ha de ser més vell, més experimentat... Veurás, veurás, (*consolantlo*) avuy pujarán ella y la tía.

PERE ANTON.

¿Avuy? ¿aquí?

ISABEL.

Sí, las he vistas aqueix matí al claustre de la Cathedral! y la tía ab gran misteri m' ha dit que vindrían per un assumpto molt serio, (*rihent*) alguna trifulca ab lo sèu llogater... un que no li paga 'ls lloguers y li *malmet la finca*.

ESCENA III.

Anteriors, D. RAMON, ab grans manats de rosas qu' anirá posant hont convingui.

RAMON.

Bè, parlém de tot, senyor doctor... ¿quánts días t' hi tindrém per aquí?

ISABEL.

Al menos un mes... ó potser per sempre...

RAMON.

¿Qué dius? (*á Pere Anton*) ¿y donchs la tuberculina? ¿y 'l tèu célebre doctor Koch? ¿ja no hi vols tornar per aquellas terras?

ISABEL.

¿Quán podré tenirlos á tots arredossats dintre la falda?

PERE ANTON.

Som massa grans, mamá; no hi cabriam. (*Som-rihent tristament.*)

RAMON.

¡Es la vida! Mentres eran petits, ansias, inquietuts per las sèvas malalties, després péls sèus estudis... sempre us voldria tenir aprop (*acariciant-la*). A la noya l' hem tingut dos mesos.

ISABEL.

Ab lo nen. ¡Es més mono!... una preciositat. Ja camina solet.. nos coneixia á tots.

RAMON.

Haurias de passar encara un parell d' anys prop de professors eminents, estudiant á fondo las malalties nerviosas... Lo que l' home necessita coneixer es tant! lo que pot estudiar tant poquíssim, que l' *especialista* s' imposa... No dirás que no t' hagi triat una especialitat bonica... Te donará reputació, profit y poca feyna... Avuy tothom está enervat, avuy tothom es nerviós. Fins als trent' anys pots *campar por tu respeto*, després á casa. Quan comensém á fernos vells volém tenir lo metje á domicili. (*Busca llibres, va y vé.*)

ISABEL.

Estém tant solets... Ell fa 'l cor fort (*lo pare*) y 'l sents dirte que 'ls homens han de buscarse la vida, s' han d' expatriar. (*Ploricó.*)

RAMON.

L' home jove ha de seguir lo vent que dispersa la juventut enviantla á buscar fortuna lluny del país natal, ahont s' adquireix poca experiencia. No 'ls hem educat perque malgastin lo temps per casinos de ciutat petita.

ISABEL.

Tu prou hi has treballat en la ciutat petita.

RAMON.

Jo, perque á l' edat d' ells era molt pobre.

ISABEL.

S' hauria de deixar de plets, ¿veritat, Perico?

RAMON.

¿Qué faré quan no fassi res?

ISABEL.

¿Y las flors? ¿y 'ls rosers?

PERE ANTON.

¿Y la traducció d' Horaci?

RAMON.

No t' en riguis, fill irrespectuós.

PERE ANTON.

Horaci... ó la política local. Ja 'm sembla veure al papá empunyant la vara d' alcalde...

RAMON.

No, no, noy... quan me retiri dels negocis... dels altres, passaré 'l temps ab amichs que no responen... (*los llibres*) Y no 't pensis, ja m' había mitj tentat aixó de sacrificarme per la *res pública*, pero ben pensat, ho he deixat corre... figúrat: uns quants electors habían decidit votar per mi. Jo hi consentía, quan un altre grupo va venir á preguntarme: «¿de quin partit es vosté?» «explíquins lo sèu programa social, lo sèu credo polítich». Los vaig respondre que per ser de l' ajuntament no 'm semblaban indispensables gayres programass ni gayres credos. Ells se varen obstinar, y sense com va ni com costa discutían ab lletres de motllo la mèva manera de pensar en religió, en política. Exasperat, vaig enviar una carteta al *Faro*, era 'l paperet que més m' atacaba.

ISABEL.

N' es director en Perico Comas. ¿Sabs, Perico? 'l geperudet.

PERE ANTON.

¿Lo fill del metje?

RAMON.

Ell mateix. Bè ó mal també s'ha graduat, pero com no tè malalts, ha emprés la curació de la patria entera, de l' humanitat en massa... Donchs sí, li vaig enviar quatre ratlletas dihentli que 'l mèu credo era 'l «Crech en un Dèu» y que 'ls mèus programass se resumían en pocas paraulas: políticament, tolerancia; socialment, bons modos; económicament, lo vi car y 'l pá barato. (*Riuhén.*)

PERE ANTON.

¿Y en conseqüencia?

RAMON.

Me van retreure cosas de l' any mil, que si quan jo era petit había estudiat llatí al seminari, que si llavors de la milicia nacional jo no volía fer guardias... y aquí 'm tens disposat á tornar *da capo* á tractarme ab lo respectable senyor Cícero, lo distingit senyor Virgili Maroni, qu' al

entrar á la vida habían sigut las mèvas primeras coneixensas... Lo qu' es aquest senyor. (*Un llibre.*)

PERE ANTON.

(*Mirant lo títul.*) Lo preferit... Odas d' Horaci... Sàtiras...

RAMON.

Haig de poguer poch, ó li faré dir en clara llengua catalana totas las boniquesas que digué ell en la sèva.

PERE ANTON.

(*Fullejant uns fulls manuscrits.*) Qué sè jo, 'm sembla...

RAMON.

¿Que la mèva traducció es elegantíssima? Si vols alabarme t' agraeixo l' intenció; pero no ets vot en la materia... Avuy día ni deixebles ni mestres sabeu més enllá del *Musa Musæ*.

ESCENA IV.

Anteriors, CRIAT.

CRIAT.

D. Ramon, preguntan per vosté.

RAMON.

¿Quí es? un día de festa, lluny de ciutat.

ISABEL.

Algun masover que vol consultarte... Aném (*á Pere Anton*) t' ensenyaré la colecció de camelias. (*Surten.*)

CRIAT.

Los conech de vista. Lo de més edat m' ha dít que 's deya Martí.

RAMON.

¿Qué son molts?

CRIAT.

Dos.

RAMON.

Martí... ¿un de gros?

CRIAT.

No m' ho ha dit. M' ha dit qu' era sastre... Han vingut en una tartaneta. Sembla que han abocat. ¿Y'l company? (*Al Sr. Martí al passarli prop per surtir.*)

ESCENA V.

D. RAMON, Sr. MARTÍ.

SR. MARTÍ.

(*Al criat.*) Endega 'l matxet. (*A D. Ramon.*)
Dèu lo guard... Martí Balcells, per servirlo. Sas-
tre de pare en fill.

RAMON.

¡Ah! Deu venir pera arreglar-me la roba que la
mèva senyora va encarregar per mi. (*Apart.*)
¿Qué s' ha fet mal?

SR. MARTÍ.

Sortí qu' hem caygut en tou. Li asseguro qu'
una mica més avall 'ns matabam. (*S' espolsa.*)
Nos hem omplert de fullaraca. Jo m' he fet espli-
car bè ahónt era aqueix maset per un vehí; un
que segons diu, está fart de venirhi, y de tant
bè que m' ho ha explicat hem fet mitj hora de
marrada y miri, hem abocat... De primer carre-
tera avall... *andando!* al passar lo riu trenqueu
á dreta... trenquém á dreta... quan troveu una
sinia trenqueu á l' esquerra... trovem la sinia,
trenquém á l' esquerra. Seguiu lo marge y al
cap devall trovareu una portalada gran. Seguím
lo marge, refiats, dintre la tartaneta, mira que
mira cercant la portalada gran... lo matxet s'
atura, lo noy li venta garrotada, la bestia 'n fa
una de las sèvas (*s' encabrta*) pata-pum, dintre
una bassa... y 'l noy y jo darrera... es á dir, da-
vant, perque de la sotregada hem sortit de la
tartaneta per damunt las orelles del matxet.

RAMON.

¡Quín greu me sap! prengui alguna cosa...
¡Esteve! (*Cridant.*)

SR. MARTÍ.

No senyor, no, gracias... no fa gayre hem sur-
tit de taula... (*Espolsantse.*)

RAMON.

Sento moltíssim l' accident, sobre tot que no
valia la pena d' incomodarse.

SR. MARTÍ.

Aixó de si valia la pena ó no, ne som jutjes
nosaltres.

RAMON.

¡Esteve! póрта l' americana! (*Cridant.*)

ESCENA VI.

D. RAMON, Sr. MARTÍ, FELIUHET espolsantse.

Sr. MARTÍ.

¡Lo noy!

FELIUHET.

¡Feliuhet! soch Feliuhet.

Sr. MARTÍ.

Es molt bon noy, pero devegadas se crema y tè malas espurnas... (*Pausa.*)

RAMON.

Donchs sí, ja he dit al jove que tenen á la botiga, que tot era qüestió d' allargos.

Sr. MARTÍ.

Si donessim allargos al assumpto... qui sap lo que podria succehir.

RAMON.

No 'm sembla...

FELIUHET.

Si vosté 's trovés en lo nostre cas no parlaria aixís.

RAMON.

Un cop allargat...

Sr. MARTÍ.

Sí ¿pero ella?

RAMON.

¿Qui ella? ¿l' americana?

FELIUHET.

(*A son pare.*) ¿Per qué li diu americana?

Sr. MARTÍ.

(*Baix á Feliuhet.*) Son pare, que al cel sigui... habia estat molts anys á América, hi va morir. Veurá...

RAMON.

Si no s' explican clar.

Sr. MARTÍ.

Per aixó venim.

FELIUHET.

Pera parlar clar...

SR. MARTÍ.

Comprén, fa molts anys que tenim establiment,
y la bona anomenada...

FELIUHET.

L' honor antes que tot.

RAMON.

¿Qué no 'ls había succehit may?

SE. MARTÍ.

Ara fa dos anys.

FELIUHET.

¡Pero, pare! no va ser un cas tant serio, en
atenció á las personas de qui 's tracta.

RAMON.

Favor, favor.

SR. MARTÍ.

Va ser ab gent del nostre carrer, l' apotecari
de prop de casa... miri, no obstant...

FELIUHET.

Varem renyir.

SR. MARTÍ.

Varem perdre la parroquia, y aixó que 'l senyó
Etzarias casi cad' any 'ns feya fer un remendo ó
altre.

FELIUHET.

Fins feyna nova.

SR. MARTÍ.

Tens rahó, aquellas giras á la capa. ¡Lo practi-
cant!...

FELIUHET.

Tota la culpa va ser del estrafalari del practi-
cant... festejaba la noya.

RAMON.

Quan hagin acavat... (*Rihent y assentantse.*)

SR. MARTÍ.

Me sembla que 'l cas s' ha d' explicar. Donchs,
densá de la renyina no 'ns han fet fer may més
una puntada... lo qual que, com vosté compen-
drá, ni 'l noy ni jo tampoch hem tornat á ferlos
guanyar un quarto. En primer lloch may estém
malalts.

RAMON.

Gran medi per no enriquir als apotecaris.

SR. MARTÍ.

Sí, pero avans...

FELIUHET.

Alló, per no fernos *desoblidar*, qu' ara una onseta de bolas de sucre per la tos del pare.

SR. MARTÍ.

Qu' ara una figueta d' oli d' atmetllas dolsas pèl mal d' aurella de Feliuhet... n' es molt perjudicat.

RAMON.

¿Veu? (*Ensenyantlos l' americana qu' haurá portat lo criat.*)

SR. MARTÍ.

¡Prou! (*Se la miran ab atenció ell y Feliuhet.*)
Cusit ab máquina.

FELIUHET.

Los traus fora de lloch.

SR. MARTÍ.

Una porquería...

FELIUHET.

¡Un bunyol!

SR. MARTÍ.

D' aquí vuyt días descosit.

FELIUHET.

Estripat.

SR. MARTÍ.

Miri, dotz' anys que 'l porto (*lo gech*) no, mirisel per dins y fora... cusit á prova de bomba... aqueix repunt fet pèl noy.

FELIUHET.

Y aixó que no més era aprenent.

RAMON.

Bè, jo no miro tant prim y ab tal que m' allarguin las mànegas...

FELIUHET.

¡Jo!

SR. MARTÍ.

Que las hi allargui qui las ha fetas.

RAMON.

¿Cóm qui las ha fetas?

SR. MARTÍ.

Miri senyor don Ramon... don Ramon ¿veritat?

RAMON.

Per servirlo.

SR. MARTÍ.

Lo sèu fill nos va insultar ahir.

FELIUHET.

En qualitat de novis.

SR. MARTÍ.

Y ara vosté 'ns insulta.

FELIUHET.

En qualitat d' artistas.

SR. MARTÍ.

De manera que pare, fill...

RAMON.

Y esprit sant. (*Cremat.*)

SR. MARTÍ.

Tením motiu.

RAMON.

Qui tè motius per no escoltarlos més soch jo...
Si no es vosté 'l que m' ha fet aqueixa pessa...
carré de la Nau?

SR. MARTÍ.

Baixada del Patriarca... de pare en fill fa mil
anys.

RAMON.

¡Ah! ¿Donchs per qué han vingut?

SR. MARTÍ.

Per ferli saber que la senyora Tecleta 'ns ha
donat la sèva paraula.

RAMON.

¿Paraula de qué?

SR. MARTÍ.

De casament.

RAMON.

(*Rihent.*) L' enhorabona.

SR. MARTÍ.

No senyor, no. Jo no estich per casoris.

FELIUHET.

Soch jo 'l novi.

RAMON.

(*Rihent més fort.*) ¡Ah! 'l felicito, jove.

FELIUHET.

Novi de Merceneta.

RAMON.

¡Ah! (*Sech y serio. Pausa.*) Prou hem rigut, la
cosa es seria.

SR. MARTÍ.

Y tant seria...

RAMON.

Soch lo tutor de la noya de qui parlan.

SR. MARTÍ.

Donchs miri, no vením per demanarli 'l sèu
permís... Vením per altre cosa... (*S' estossega.*)

Ahir lo mèu noy era á casa la senyora Tecleta...
per llegirli la décima acostumada.

FELIUHET.

Lo fill de vosté s' hi trovaba.

SR. MARTÍ.

Y nada.

FELIUHET.

Qu' es va ficar en lo que no 'l demanaban.

SR. MARTÍ.

Va insultarnos... y voldríam, voldria que vos-
té 'l renyés.

FELIUHET.

Jo vull... altra cosa més d' home.

SR. MARTÍ.

Calla, qu' aixó son cosas de pares... Sí, senyor.
Feliuhet hauria volgut un dallonsas... ¿cóm ho
dius?

FELIUHET.

Un lance.

SR. MARTÍ.

¡Angela!... pero no 'n fassi cas. Jo ab una bo-
na fregada d' aurellas que vosté dongui al sèu
heréu...

RAMON.

(*Pausa.*) ¡Esteve! ¡Marieta! ¡Arcisa! (*Mirant
per las finestras.*) Naturalment, no 'n vindrá cap.
(*Referintse als criats.*) ¡Ah! (*Per la finestra en
dins.*) Arcisa, diguéu al senyoret que vingui. Ja
hem parlat prou vostés y jo. (*Pren un llibre y 'ls
gira l' esquena. Feliuhet y 'l Sr. Martí regiran l'
americana y la critican.*)

FELIUHET.

No tè cura.

SR. MARTÍ.

Feynas de las qu' ara corren... Ja ho veus,
noy; que 't serveixi d' exemple, tot cusidot ab
máquina... estiras un fil... ¡reetx! ja está desfet.

FELIUHET.

Sense enxampas.

SR. MARTÍ.

Lo bon sastre 'n deixa sempre quatre ditets á
totas las costuras.

FELIUHET.

Per si 'l parroquiá creix.

SR. MARTÍ.

O per si s' engreixa.

ESCENA VII.

D. RAMON, PERE ANTON, Sr. MARTÍ, FELIUHET,

FELIUHET.

¡Ah! (*Tot satisfet.*)

Sr. MARTÍ.

Tu, noy, repórtat... ves á vigilar si 'l matxet ha begut.

FELIUHET.

¡Pare!

Sr. MARTÍ.

¡Creu! Hi ha assumptos que no més los poden arreglá 'ls pares... ¡au! (*Feliuhet se 'n va de mala gana mirantse fixo á Pere Anton.*) Quan estiguis llest, avisa.

ESCENA VIII.

D. RAMON, PERE ANTON, Sr. MARTÍ.

RAMON.

¿Coneixes al senyor?

Sr. MARTÍ.

¡No m' ha de conèixer! ahir á la tarde...

PERE ANTON.

Ahir á la tarde vaig tení 'l gust de trovarlo á casa la tía Tecleta, en companyia del sèu fill... aquell benehit...

Sr. MARTÍ.

Vegi com parla.

RAMON.

Al grà... ¿'l coneixes? ¿heu tingut alguna discussió?

PERE ANTON.

Directament, no senyor.

Sr. MARTÍ.

¿Cóm que no senyor?

RAMON.

Fassim lo favor d' escoltar... ¿Directa ó indirectament heu disputat?

PERE ANTON.

Lo fill del senyor...

SR. MARTÍ.

Feliuhet, lo promés de Merceneta.

PERE ANTON.

Lo promés de no ningú. (*Cremat.*)

SR. MARTÍ.

¿Veuh? (*A D. Ramon.*)

RAMON.

(*A Pere Anton.*) ¡Explicat!

PERE ANTON.

Lo fill del senyor, 'l senyor y la tia Tecla, segóns sembla, han convingut...

SR. MARTÍ.

Hem convingut lo casament de la noya y de Feliuhet: ¿quin mal hi veuhen?

PERE ANTON.

La mèva cusina may consentirá en ser muller del fill de vosté.

SR. MARTÍ.

¿Per quin motiu?

PERE ANTON.

Podría dirli que no tèt dret de preguntarmho, pero... porque no importunin més á Merceneta li diré... qu' estima á un altre jove...

SR. MARTÍ.

¿A vosté potser? (*irónich*) tot aixó son... (*Va á dir mentidas.*)

PERE ANTON.

Senyor... Co...

ESCENA IX.

Anteriors, FELIUHET.

FELIUHET.

(*A son pare.*) Ja ha begut lo matxet. (*A Pere Anton.*) No ho torni á dir *alló* d' ahir vespre... sino...

SR. MARTÍ.

Senyor Martí, Martí Balcells, per mar y per terra.

PERE ANTON.

¿Sino qué? (*Cremat, encarantse ab Feliuhet.*)

FELIUHET.

Sino m' enfado.

RAMON.

Ja ho sent... y vosté també. (*A Feliuhet.*) Si Merceneta tè una inclinació farían bè no molestantla.

FELIUHET.

¿Una inclinació? ¿Per qui? ¿quí ho diu? ¡romansos!

SR. MARTÍ.

Nosaltres, además del consentiment de la senyora Tecleta, tenim provas.

PERE ANTON.

¿Provas donadas... á vosté per Merceneta?

SR. MARTÍ.

Sí senyor, provas d' amor.

FELIUHET.

Uns tirants elástichs ab curriolas. (*Se desfá l' ermilla.*) Lo día de la fira li vaig regalar un refilador de vidre y ella 'm va donar aqueixos elástichs.

PERE ANTON.

Potser perque va reparar que li queyan las calsas. (*Riuhén ell y D. Ramon.*)

FELIUHET.

A mi no 'm cau res.

SR. MARTÍ.

No li son llargas ni curtas... talladas per mí... ¿de qué riuhén? la primera prova d' amor que 'm doná la Serafina, qu' al cel sigui, van ser unas mitenas d' estam... jo llavors tenia molts panallóns.

FELIUHET.

Si 'l fet dels elástichs no 'ls sembla clar... encara no fa quinze días la senyoreta Mercé buscaba torsal per tot arréu per fer una bossa que, segóns va dir, regalaría á un *jove que li era molt simpátich.*

SR. MARTÍ.

De torsal, per més que feya la senyoreta Mercé no 'n trovaba.

FELIUHET.

Y jo, endavinant las sèvas intencions, comprenent que volía ferme un obsequi, vaig regirar tots los calaixos y capsas de casa... y 'l vaig trovar 'l torsal y li vaig regalar 'l torsal.

SR. MARTÍ.

Y ella, al veure que 'l noy no volia 'ls quartos... per nou rals n' hi havia! li va dir... ¿cóm ho va fè anar alló, noy?

FELIUHET.

Me va dir: «no n' hi ha un altre com vosté, Felihet».

PERE ANTON.

(*Ab molta calma 's treu una bosseta.*) ¿De quin color era 'l torsal?

SR. MARTÍ.

De dos colors.

PERE ANTON.

¿Bláu? (*Ensenyantlos la bossa.*)

SR. MARTÍ.

¡Y negre! (*Abatut.*)

FELIUHET.

¡Bláu y negre! (*Cau desfallescú.*)

PERE ANTON.

No s' apuri, potser no es aqueixa.

SR. MARTÍ.

Sí senyor, sí, jo'l guardaba com una reliquia... Ara no se 'n fa de tant bó. ¡Quí ho hauria dit! (*Contemplant la bossa, que li torna. Pausa.*) Felihet, acolla 'l matxo.

FELIUHET.

Encara no, pare... De manera que vosté, com jo sospitava, es lo mèu rival.

SR. MARTÍ.

No, home, no; si ella mateixa li ha dit que tenia una inclinació per un jove... que no es ell.

FELIUHET.

¿Per un jove que no som vosté ni jo? (*Pere Anton fa senyal d' assentiment.*) Diguim lo sèu nom...

PERE ANTON.

¡Qu' es cas home, 'l mataria!

SR. MARTÍ.

¡Noy! duas carabassas, la filla del apotecari...

FELIUHET.

Ella prou m' estimaba. Va ser per mor del practicant, un estrafalari...

SR. MARTÍ.

¿Y ara?

FELIUHET.

Deu ser per mor de... (*Li parla á l' aurella.*)

SR. MARTÍ.

¿Vols dir?

FELIUHET.

Fa temps que 'l sospito. (*A Pere Anton.*) Escolti, ¿qu' es així com aprenent de notari 'l jove en qüestió?

PERE ANTON.

No 'l conech.

SR. MARTÍ.

Ja sou tres... tu, 'l senyor, l' altre... Digui que aquella noya es una... ¿cóm li deyan aquella del trayato? una comedia que feyan ab caixas de morts... ¡Una Lucrecia Boja!

FELIUHET.

Teniu rahó, pare, teniu rahó... ara vull un lance d' honor ab Manelet de cal notari... Es ell, no 'n dupteu, pare... lo pochs modos... Encara 'ns deu l' *hechura* d' una ermilla.

SR. MARTÍ.

Ab ell ja te li deixo tenir 'l lance. A clate-lladas.

FELIUHET.

Bè. Dissimulin. (*Tímit.*)

SR. MARTÍ.

Vaja. Estigan bons. (*Ceremoniós.*)

ESCENA X.

Anteriors, CRIAT.

CRIAT.

(*A Feliuhet y Sr. Martí.*) Trovarán la tartaneta al caminet que dona á la carretera. Per aquí. (*Direcció oposada á la que emprentan y qu' era la de vinguda. A D. Ramon.*) Ara hi ha un cotxe qu' ha pujat pèl camí ral.

RAMON.

Visitas de cumplido... ¡quín martiri! no hi ha medi de fugirne.

CRIAT.

Una visita per la senyora.

PERE ANTON.

Potser Mercé .. (*Surt depressa.*)

RAMON.

Vagi á avisarla. (*Surt lo criat.*)

ESCENA XI.

Anteriors. FELIUHET, MARTÍ atrafegats.

SR. MARTÍ.

Que no fugi 'l matxet. (*Crusantse ab lo criat.*)
Bè, per aixó ja li arreglarém la americana...
¿quánt s' ha d' allargar?

RAMON.

(*Somrihent.*) Quatre ditets; pero no s' incomodin.

FELIUHET.

¡Vol callar! (*La pren.*)

RAMON.

No porta pressa. Jo m' escabulleixo ab lo mèu company. (*Lo llibre.*)

ESCENA XII.

TÍA TECLITA de mantellina, després D.ª ISABEL, entra per un costat oposat.

TÍA.

Vaya una manera de rébrem. Estich segura de que m' han vist... y fugen pare y fill en aquella tartaneta groga. (*Mirant.*) ¡Arcisa!... ¡María! ¿que no hi es la senyora?

ISABEL.

¡Tía! ¿quina sorpresa! (*molt carinyosa*) ¿qué passa?... permétim, cridaré al mèu home, á Pere Anton, s' alegrarán de véurela.

TÍA.

No, no... massa que 'm deuen haber vist venir... per aixó han fugit. No soch sant de la devoció del tèu home. Prou m' ho va demostrar no fentme padrina... Es que 'm pertocaba... Aquell ressentiment lo tinch aquí com un clau... dinal.

ISABEL.

Tía, vosté sempre trova motius per ressentirse.

TÍA.

Jo trovo 'ls motius que hi ha: fa cent anys que no heu posat los peus á casa.

ISABEL.

L' última vegada que hi varem anar ab lo mèu home...

TÍA.

Estaba per morir-me. M' habia pujat *alló*... aquí.

ISABEL.

Sí, pero malalta y tot nos va rébrer tant fredament...

TÍA.

Potser volíau que sortís del llit y 'm posés á ballar. Com que no hi creyeu en las mèvas maldías...

ISABEL.

Lo crido... Veurá qu' *ell* no está *ressentit*.
(*Rihent*.)

TÍA.

No 'l cridis, no, hem de parlar d' una cosa molt seria y més m' estimo dírtela á tu; mon nebot desseguit s' arbola. (*S' assentan. Mira 'l sombrero de camp que hi haurá damunt d' un costurero. Pausa.*) ¡Quín sombrero més aixerit! no te 'l coneixía... te 'l deuen haber enviat de Barcelona.

ISABEL.

Lo porto aquí, hi ha tant poca sombra pèls nostros camps...

TÍA.

(*Li aixeca un poch las faldillas.*) ¡Y quín calsat més estremat!... per supuesto qu' á casa 'l mèu sabater no us hi calseu... ho habia fet dir al tèu home... 'ns deu qui sap lo de lloguers enderretits, y per rescabarnos...

ISABEL.

Tía, ja m' agradaría que 'l sabater li pagués los lloguers enderretits y fins los corrents... (*Somrihent*) però fa un calsat tant...

TÍA.

¡Oh! per vosaltres tot us ho preneu á la gala-na... Si no fossiu tant bufados, ab un parell de parells de calsat cada més per tu, pèl tèu home, pèls tèus quatre xicots, per la noya...

ISABEL.

Pèl sèu marit...

TÍA.

¿Per qué no? fins sabatetas pèl menudet... d' aquí á Zaragoza deu ser fácil d' enviar...

ISABEL.

Tía, si li fessim fer tant calsat al pobre sabater... sense pagarlo, naturalment, ¿de qué viuria?

TÍA.

Que 's fassi repicar. Me 'l pagariau á mi á compte de lloguers endarrerits... Jo prou li endresso á las personas amigas mèvas, á las amigas de debó... pero mossen Josepet, lo pobre home, casi tot l' hivern porta sabatas de simolsa... lo senyor Martí... sempre 'n porta de sola de espardenya... hi ha Feliuhet, lo pobre, pero per molt que fassi lo calsat li dura molt, tot lo día al vetllador!

ISABEL.

¿La conversa reservada qu' habíam de tenir?...

TÍA.

Tot tè 'l sèu interés, porque 'ls quartos que deu aquell mal home, després de tot serán per Merceneta. Jo, pobreta de mi, nua he nascut, nua he viscut, fins que 'l pobre Mariano...

ISABEL.

Del tot, no, tía... sempre li habíam donat per anar bastant vestideta.

TÍA.

Fesme retrets... no, fesme retrets... ja m' ho esperaba...! després d' haberme sacrificat tota ma vida per uns y altres. Quan criabas... al qu' es á Madrit, que se 't va retirar la llet ¿quí te las buscaba las didas? ¿quí corria? y ¿qué 'm donabas?

ISABEL.

Es veritat que llavors no la podíam ajudar gayre. Cad' any teníam un fill.

TÍA.

¿Qu' era culpa mèva, potser? May heu tingut enteniment... guanyant per un costat, gastant per un altre, per mor de las criaturetas... entre morts y vius ¿quants n' heu tingut? ¿set? ¿vuyt? ¿nou? ¡un escándol!

ISABEL.

Encara plorém los que no tenim, y Dèu 'ns conservi 'ls que viuhem, tots están encaminats.

TÍA.

Bueno, bueno. (Impacient.) Sort de mon germá Mariano que 's va morir... ¡Ay Dèu mèu! (*Reprenentse.*) Vull dir pobret! Sort qu' al morir mon germá allá tant lluny, va deixar uns quants

mil duros que, naturalment, jo me 'n gaudeixo. Pero densá que soch rica encara tinch més mals de cap.

ISABEL.

Miri, hem rebut retratos de Ramoncito.. ¿'ls vol veure? (*Los treu d' un paner de treball.*)

TÍA.

No t' incomodis, deu ser com tots los retratos de criaturas petites... una cara rodona, uns ulls aturats, uns rinxets, lo cavallet de cartró á la vora...

ISABEL.

L' han retratat en camiseta, ¡es més bufó!...

TÍA.

Ensenyant las vergonyas... (*Se mira 'l retrato ab ulleras.*)

ISABEL.

Veurá, tía, me sembla que la conversa seria...

TÍA.

Y moltseria. (*Al retrato ab tendresa.*) ¡Prendeta!

ISABEL.

La tindré m junts, en familia, valdrá més.

TÍA.

No, no 'ls cridis... Ets tu que 'm distreus ab historias y retratets... (*Afectuosa.*) ¡Ay Dèu mèu!... aqueix, educat ab gent de fora, encara la despreciará més á la tieta... ja deu parlar aragonés, que deu ser un fástich. (*Li fa un petó.*)

ISABEL.

No més diu papá y mamá. ¡Ramon! ¡Perico! (*Cridant.*)

TÍA.

¿Qué fas, dona? No 'ls vull véure... Me n' he alegrat de trovarte sola. Al grá... caso á la noya, y com li faig de mare, us vinch á fer saber lo casament. Ja está dit... ¡Tu! (*al criat*) no 'l feu entrar lo cotxe.

ISABEL.

¡Ramón!

TÍA.

No 'l cridis, dona.

ESCENA XIII.

Anteriors, D. RAMON, PERE ANTON.

RAMON.

¡Quina veu més melodiosa! (*A la tia Tecleta.*)
Fa molt temps que no l' habíam sentit per aqueixas soletats, tia Tecleta.

TÍA.

Tía raves fregits. He vingut per cumplir y perque tinch modos. Ja hem acabat la feyna... Adeussiau.

PERE ANTON.

Tía, ab lo sol que fa...

TÍA.

He vingut ab cotxe.

RAMON.

Sí, sí, ja l' he vist. Una carretel-la que deu haber sigut del difunt senyor arquebisbe.

PERE ANTON.

Verdader cotxe d' embaixada.

TÍA.

Cada hu va ab lo que pot ó vol. No m' agrada anar estreta... quan m' acaloro 'm munta *alló*.

RAMON.

Donchs veurá, la carretel-la entrarà á l' estable... Sí. (*A Pere Anton, que per senyas li diu que farà entrar al cotxe.*) Que fassin reposá 'ls caballs.

TÍA.

No, no ho vull; dintre 'l cotxe hi ha una persona que m' espera..

ESCENA XIV.

Anteriors, MERCÉ.

MERCÉ.

Ja no hi ha ningú, tia...

ISABEL.

¿D' hont surts? (*La besa.*) Tréute 'l sombrero. (*A Mercé.*) Y vosté, tia, treguis la mantellina.

TÍA.

Sé lo qu' haig de fer y cóm m' haig de posar per anar á fer visitas... de compliment.

RAMON.

Sempre tant cremadora.

ISABEL.

Berenarán ab nosaltres, esperém á las de Roca, á Bibiana... y al cap al tart, ja que 'l cotxe es complert, l' acompanyarém una estona... La tia 't vol parlar. (A D. Ramon.) (A Mercé.) Convindrém en la recepció de demá. ¿Que no voldrias venir á la estació?

MERCÉ.

Demánau á la tia.

ISABEL.

Anirém á buscarte, hi anirém tots.

MERCÉ.

¿De veras, tieta? (Salta de goig.)

TÍA.

¿Ahónt hem d' anar?

ISABEL.

A l' estació.

TÍA.

¿Jo? no hi contis.

ISABEL.

A las quatre.

RAMON.

¿Qué se li ofereix?

TÍA.

No res. Ja t' ho he dit á tu (á D.ª Isabel) tu li dirás. (A D. Ramon.)

ISABEL.

Nos vé á fer saber lo casament de la noya.

RAMON.

La tia s' ha begut lo seny.

TÍA.

¿Y aixó, per qué?

RAMON.

Aquell parell de sacristáns que se 'n anaban quan vosté ha vingut, m' habían enterat del negoci.

TÍA.

¿Quins sacristáns? ¿dintre una tartana groga? ¿no eras tu, 'l tèu noy?

RAMON.

No senyora, no, eran lo Sr. Martí y 'l seu fill.

TÍA.

Ja 'm semblaba que la coneixia aquella tartaneta; bè ¿qué tens que dirne? Son gent de bè... amichs mèus de molt temps.

RAMON.

Basta perque jo 'ls respecti com amichs de vosté; pero si s' ha posat al cap ferlos passar de la categoria d' amichs á la de parents, ja s' ho pot posar als peus.

TÍA.

Jo no m' entench ab categorias... Lo que 't dich... (*La deixa ab la paraula á la boca.*)

ISABEL.

(*A Pere Anton.*) Anéu, anéu, culliu un bon mat de flors, préssecs! ne tenim d' hermosíssims, tia, se 'n portará un cistell ben plé.

ESCENA XV.

TÍA TECLITA, D.ª ISABEL. Després D. RAMON.

TÍA.

¡Noya! (*cribantla*) no, si jo ja ho dich... á casa fins de petita era un anyell, pero en quan tornaba aquí, no hi había qui la fes creure... sempre jugant á soldats ab los tèus diables.

ISABEL.

O á ninas ab la noya.

TÍA.

¡Bon altre la tèva noya! á enfilarse als arbres... ¿de qué rius? Veurás, cada hu tè 'l sèu sistema... Jo á casa, la feyna als dits y poch soroll. ¿Ahónt ha anat lo tèu home?...

ISABEL.

Aném, aném á trovarlo; mirissel...

(*Escena muda. Mentres D.ª Isabel busca una panereta ó estisoras per cullir flors, la Tía y don Ramon se miran cómicament. Ell rialler, ella indecisa entre enfadarse ó deixarse d' enfadar.*)

RAMON.

Donya Teclita, poch m' esperaba tenirla per casa.

TÍA.

No m' hi tindrás. Així que torni la noya 'ns en aném.

RAMON.

Fugi, dona, ¿vol callar? Vosté farà 'ls honors de la berenada, li culliré un rehimet. (*Surten.*)

ESCENA XVI.

MERCÉ lligant flors que va prenent d' una panereta portada per PERE ANTON. Entren pèl extrém oposat del escenari.

PERE ANTON.

Confessa al menos, Mercé, que la tèva conversa d' ahir...

MERCÉ.

¿Te deixá poch satisfet? Prou ho sento... (*Delicadament.*)

PERE ANTON.

La mamá ara mateix... ¡t' estima tant! volía disculparte.

MERCÉ.

¿Disculparme? ¿de qué soch culpable?

PERE ANTON.

Al menos de dissimulació, de poca franquesa.

MERCÉ.

¿Poca franquesa?... me sembla, no obstant, que 't queixas perque 't vaig dir...

PERE ANTON.

Qu' estimabas á un jove... La mamá no ho creu.

MERCÉ.

Donchs... tindrà de créureho... no sé quan... (*Pausa.*) Quan la persona qu' estimo 'm demani provas d' amor... que li he promesas!... (*Marcat.*) No m' atormentis cusinet, ja sé que no ho fas per dolentería, que 'm parlas així...

PERE ANTON.

Perque tota ma vida t' he estimat, perque may en los mèus somnis de felicitat, may! may! la tèva imatge s' ha esborrat de davant los mèus ulls, may lo recort de la tèva veu, dels tèus moviments, de ta persona, tants y tants anys silenciosament adorada, ha surtit d' aquí. (*Lo cor. Pausa.*) De manera que la mèva timidés, la mèva pòr d' esferehirte si deixaba de parlar com estabas acostumada á sentirme...

MERCÉ.

Com á un germá de més edat.

PERE ANTON.

Los mèus combats íntims, las mèvas victorias han produhit lo bell resultat de pèrdret per sempre.

Quan jo sols ab lo pensament te deya tendresas, quan creyente massa ingenua pera compendre l' intensitat del mèu afecte, m' apretaba l' cor y no volia que bategués y 'm tancaba violentment los llavis perque no articulessin las paraulas d' amor qu' atropellantse volían eixirne... ¿jo era? lo que sempre he sigut: un tímit, un massa tart, un nesci. (*Cambi.*) Jo no gosaba parlar-te d' amor, y un altre més ardit... (*Rápit.*)

MERCÉ.

M' ha fet jurar que sería sèva.

PERE ANTON.

Y no ho serás. (*Enérgich.*)

MERCÉ.

Y ho seré, (*ab dolsura*) ho seré si ell segueix volentme... Si s' obstina en que li cumpleixi la mèva paraula, perque desde avuy... (*plorícó*) si puch li diré que deixi d' estimarme per no causarte pena.

PERE ANTON.

(*Esperansat, ansiós.*) ¿Y si ell te torna ta promesa? (*Pausa.*)

MERCÉ.

Seguiré sent per tu la Mercé de sempre.

PERE ANTON.

¡Ah! (*Contrariat.*)

MERCÉ.

No seré muller d' ell, ja que tu ho manas... (*Ploricó.*) Pero tampoch esperis que ho siga tèva: ¡ah, no! (*protestant*) ni que 'm coronessin d' or, ets massa ploraner.

ESCENA XVII.

Anteriors, TÍA TECLETA, D. RAMON, D. ISABEL.

TÍA.

¿Ahónt érau? (*A Pere Anton y Mercé, alarmada.*) Tu ¿qué li has fet? ¿qué li has dit? (*Anant á*

sa neboda ab gran carinyo.) Noya, ¿qué tens? prendeta, ¿qué t' han fet?

MERCÉ.

No res, tía... m' he punxat ab un mánech de rosa y 'l dolor m' ha fet venir las llágrimas als ulls.

TÍA.

¿Y tu ets metge? veurás jo ab una agulleta de cap. (*Vol pendre 'l dit de Mercé.*)

PERE ANTON.

(*Pren la má de Mercé com si volgués tréureli l' espina.*) Desseguit será fora. (*A la tía.*) (*A Mercé, baixet, primer terme.*) ¿No, eh, no?

MERCÉ.

(*Senyal negatiu, pero carinyós. Pausa. Li retira la má.*) Tía, aném.

TÍA.

Sí, ja no hi tenim cap feyna aquí; veig que venen visitas.

ISABEL.

Al contrari, tía, s' han de quedar. Son unas senyoras molt amables. (*S' aixeca per anar á rébrerlas.*)

RAMON.

(*A la Tía.*) No busqui... la carretela está desengaxada, lo cotxero ajuda á tréure aygua fresca.

ESCENA XVIII.

Anteriors, CONVIDATS.

ISABEL.

(*Presentant la Tía als visitants.*) La Tía Tecleta, com li dihém tots, tía del mèu marit.

CONVIDAT PRIMER.

Senyora...

ISABEL.

La cusineta Mercé, casi filla mèva. (*Besantla.*) Avuy es lo sèu sant.

CONVIDAT SEGON.

Merceneta, per molts anys.

TÍA.

¡Noya! ¡Mercé! aném. (*Apart á D.ª Isabel.*) ¿Qui

son aqueixas fátimas? Ni sisquiera m' han donat lo Dèu la guard. (*A Mercé.*) ¿Y aquella dels lentes? alguna *empleyada*. ¡Vaya uns pochs modos!

ISABEL.

Tía, ja no hi ha medi d' aràrsen. No tè cavalls, ni cotxe, ni cotxero... (*Rihent.*)

TÍA.

Donchs, noya, carretera avall! No 'ns menjarán, obriré la sombrilla. (*Un gran parayguas.*)

ISABEL.

Per mor de Dèu no sigui tossuda, tía...

TÍA.

¡Tu! ¿qué volen dir aqueixas paraulas? fins tu 'm mancas al respecte.

RAMON.

Moscattell, tieta. (*Un rahim.*) ¿Vol menjarlo ab pá?

TÍA.

(*Lo deixa ab desdeny.*) Ab coca. (*Gira per l' escena. S' assentan los convidats á qui D.ª Isabel serveix en elegants platets, fruyta del temps, copas de xarop, refrescos, etc.*)

ISABEL.

¿Me perdona? (*A la Tía.*) Tu aquí. (*A Mercé.*) (*A la Tía.*) Vosté al mèu costat, tot berenant en-rahonarém dels mèus projectes... li ensenyaré altres retratos... (*La Tía dupta un moment.*)

TOTS.

¡Tía! ¡tieta!

TÍA.

No m' amohinin, ¡qué tanta tieta! No més soch tía de qui jo sè, del qui m' ha tractat de *Doña Teclita*.

RAMON.

Dispensi... (*Rihent.*)

TÍA.

(*A Mercé, primer terme.*) ¿Qué fem?

MERCÉ.

Com vosté vulgui.

TÍA.

Quedémse. Pero per ferlos veure qu' estich ressentida, menjaré ab la mantellina. (*Va á assentarse.*)

TELÓ.

ACTE TERS Y ÚLTIM

Saló de casa la tia Tecleta. Mobles de relatiu luxu tot nou y llampant.

ESCENA PRIMERA.

MERCÉ assentada llegint una novela. Senyora SULA y senyora CINTETA arrivant ab la CRIADA.

SRA. CINTETA.

(*A la criada.*) ¿Encara no están llestas?

CRIADA.

Miri, la senyoreta está llegint.

MERCÉ.

(*Sense aixecarse.*) ¡Ah! La tia 's vesteix.

SRA. SULA.

Y vosté, Merceneta, ¿que no vol venir? hi haurá una funció molt lluhida.

SRA. CINTETA.

Predica aquell canonge andalús que porta el manteo... aixís... devegadas lo veig á casa l' apotekari.

SRA. SULA.

Sempre hi es passant l' estona.

SRA. CINTETA.

Fuma 'ls cigarrets ab uns mollets de plata... porta uns collets blancs com la neu.

MERCÉ.

Jo no tinch ganas de surtir.

SRA. CINTETA.

¿Espera visitas? (*Irónica.*)

MERCÉ.

Tinch migranya... 'm roda 'l cap y 'm sembla que rodi 'l mon.

ESCENA II.

Anteriors, TIA TECLETA ab mantellina al bras.

TÍA.

¡Ay! Dèu las guard...

SRA. CINTETA.

Jo sempre tant puntual.

SRA. SULA.

Més ho soch jo... he entrat la primera.

SRA. CINTETA.

Habíam quedat qu' á las quatre.

MERCÉ.

Encara no son.

TÍA.

¡Estaríam frescas que fossin! no trovaríam puesto.

SRA. CINTETA.

Hi haurá molta gent, pero, filla, una per funcions grossas fa un sacrifici... Jo tenia molta feyna.

SRA. SULA.

Més ne tenia jo... y per anar ab vostés tot ho he deixat.

TÍA.

Vaja, noya, aixericat... pósat lo sombrero... 'ls guants.

MERCÉ.

¡Tía! (*Suplicant.*) Sempre 's queixa de que *ells* no venen, y avuy que vindrán, la cusineta Isabel m' ho va prometre... avuy que vindrán no 'ls esperém.

TÍA.

Vindrán per buscar-te á tu. Jo no 'ls faig cap falta per anar á l' estació ab mon nebodet lo metje, ni per donar la benvinguda al militar.

SRA. CINTETA.

¿Arriva avuy?

SRA. SULA.

Sí, senyora.

MERCÉ.

Per pocas horas... de passada. Demá ha de ser á Barcelona... l' han mudat de regiment.

TÍA.

Que 'l mudin del que vulguin, á nosaltres no 'ns hi va ni 'ns hi vé, ab aixó... aném.

MERCÉ.

¿Y quan vinguin?

TÍA.

Si venen y encara no hem tornat de l' iglesia, que s' esperin... que hi vagin sols á rebre al mi-quelet.

SRA. CINTETA.

¿Es aquell... de la crema... ó no 'l de la sanch al nas? (*Parlant á la tia Tecleta, ajudantli á posarse la mantellina.*)

MERCÉ.

(*Llegint.*) Betsy Trotwood Coperfield...

TÍA.

¿Qué llegeixes?

SRA. CINTETA.

¿Son llibres de anar á missa?

SRA. SULA.

¿Oracions?

TÍA.

(*Mirant lo llibre.*) ¡Sí, bonas oracions! llibrots que li deixa l' Isabel. Ja saps qu' á mossen Josepet no li agradan.

MERCÉ.

¡Pobre mossen Josepet! no li agradan ni li deixan d' agradar.

TÍA.

Digas que mossen Josepet no sap de lletra.

MERCÉ.

No 'ls entén, vull dir. No entén la llengua en que están escrits... Estaba llegint l' historia d' un pobre orfanet á qui una tia sèva molt amable y estranya feya càrrechs perque era un noy. Ella...

SRA. CINTETA.

¿La tia estranya?

SRA. SULA.

¿La tia amable?

MERCÉ.

Hauría volgut que fos una noya.

TÍA.

Debia ser ximple la tia tant amable y estranya.

MERCÉ.

No, senyora, no... (*La Tía, las senyoras Sula y Cinteta se distreuen ab la mantellina.*)

TÍA.

Pósimela ben dreta.

SRA. CINTETA.

¿Que tè una agulleta negra?

MERCÉ.

Me sembla que Dickens traduhit al catalá tindria éxit... (*Llegint com una persona qu' improvisa, lentament, buscant los termes.*) «Betsy Trotwood Coperfield había desaparegut per sempre »dintre la regió dels somnis, de las ombras; dintre la regió misteriosa d' hont jo venía... La »lluna aclaría melancólicament las finestras de »ma cambra reflexantse allá lluny sobre la demora terrestre de tants nóu vinguts com jo... »sobre un munt de terra que cubría las cendras »d' aquell á qui jo debía la vida.»

TÍA.

Déixat d' ombras y cendras y dónam unas quantas agullas negres.

MERCÉ.

(*Mira 'l llibre, hi deixa marca, 'l tanca y va á buscar agullas.*) ¿De manera que no vol esperarlos? Si venen no 'ns trovarán...

SRA. CINTETA.

¡Que tornin!

TÍA.

Y si no tornan, per ells farán. No sè perquè 'ls haig de donar lo gust d' anar ab ells á l' estació.

SRA. CINTETA.

Els no fan res per agradarli á vosté.

MERCÉ.

Tía, no donantlos lo gust á *ells* no me 'l dona á mi... y francament, may me queixo, pero casi me 'n venen ganas.

TÍA.

¡Ah! ja sè que tu ab mi hi vius per forsa.

SRA. CINTETA.

¡Las noyetas joves!

SRA. SULA.

Li agradaría més viure á casa D. Ramon.

SRA. CINTETA.

En companyía dels cusinets.

MERCÉ.

¿De qui? (*Enfadada.*)

SRA. CINTETA.

Dels cusinets.

MERCÉ.

May son aquí.

TÍA.

Per quan hi fossin. Ja t'è prou rahó, senyora Sula... Vaja, endé gat... ¿Potsé 't creus que 't deixaré sola? Encara hi tindria més que dir l' amable D. Ramon.

SRA. CINTETA.

Aném que farém tart.

SRA. SULA.

Molt tart.

TÍA.

¡Pona! (*A la criada.*)

ESCENA III.

Anteriors, PONA.

PONA.

¿Se 'n van? ¿que no esperan á donya Isabelleta? la senyoreta m' habia dit que vindria á buscarlas.

TÍA.

¿A buscarlas? no pas á mi. A buscarla á n' ella. Li dirás, si per cas vé, que hi ha una funció molt bonica á la Seo, que hi hem anat ab la senyora Sula, ab la senyora Cinteta.

MERCÉ.

Jo no vinch.

TÍA.

Donchs, sola á casa no t' hi deixo.

MERCÉ.

¡Quín viure 'l mèu! (*Pren lo sombrero de mala gana, 'ls guants, y de mal humor marcadíssim se 'ls posa. A la criada, baix.*) Així que vinguin corre á buscarnos. Serém prop de la capelleta de Santa Llucia. (*Surten las tres.*)

ESCENA IV.

CRIADA.

(*Posant lo llibre á puesto, desant alguna friolera.*) ¡Quín gémit de dona! Sempre 's queixa de que si 'ls seus nebots no li tenen atencions. Ahir li van dir que vindrían per anar junts á rebre 'l noy... y ella se 'n va per donar gust á las sevas amigas... Es á dir, se 'n va ab lo desitj de que 'ls altres se mortifiquin anantla á buscar. (*Trucan.*)

ESCENA V.

D. RAMON, D.ª ISABEL, PERE ANTON, CRIADA.

CRIADA.

¡Donya Isabel!... Dèu los guard, entrin, entrin.

ISABEL.

¿Que no hi es la tía?

PERE ANTON.

¿Mercé?

CRIADA.

Ara, ara mateix acavan de sortir. Las haurían degut trovar per las escalas.

RAMON.

¿Veus? la recepció de sempre. Nos fa rebrer per la criada.

CRIADA.

Sembla impossible que no las hagin vistas... Sino qu' al eixir al carrer ellas han girat la cantonada; séguin, séguin... Tinch ordre de la senyoreta d' anarlas á buscar... M' ho ha encarregat en gran manera.

ISABEL.

¿Anemhi? ¿son solas?

CRIADA.

Ab la senyora Cinteta y la senyora Sula.

RAMON.

Jo no vull fer los gegants anant en busca de la tía, tornant ab ella y las sevas amigas.

ISABEL.

Es probablement lo que desitja... ¡pobre dona! que 'ls quatre vehins que hi ha per las portetas prenent la fresca la vegin ab nosaltres. ¡Hi vaig!... ¿anemhi... Pona? es á dos passos. (*Al seu marit.*)

RAMON.

Bueno, bueno. Esperarém, pero no gayre; (*mira 'l rellotje*) lo tren arriba á las 5 y 20.

ISABEL.

Anar y tornar.

CRIADA.

Me 'n duch la clau del pis. (*Surten.*)

ESCENA VI.

D. RAMON, PERE ANTON.

PERE ANTON.

(*Mirant l' habitació.*) L' altre día no m' habian rebut aquí.

RAMON.

Aqueix aposento representa la nova situació de la tía... Per allà al entrar hi ha 'ls mobles que tenia avans.

PERE ANTON.

¡Una colecció d' estampas, d' imatjes, de reliquias!

RAMON.

L' última vegada que vaig venir ab ta mare... nos va rebre dintre la seva alcoba... ab una ofegó que hi feya!... y una fortó d' espigol cremat y herbas secas... (*Regiran àlbuns y quadrets.*) Mira, 'l tèu retrato, 'l de la noya.

PERE ANTON.

Y aquí vosté, la mamá... tots nosaltres en diferentas épocas y uniformes... ¡ola! també hi tè als seus amichs, als seus tertulios... Jo tanco cara á cara ab en Feliuhet.

RAMON.

¿Aquell tipo d' ahir?

PERE ANTON.

Lo mèu rival. (*Pausa.*)

RAMON.

¿Que va de veras?... ta mare m' ha mitj insinuat qu' estimabas á Merceneta.

PERE ANTON.

¡Papá!

RAMON.

No te 'n amaguis, home... Es una noya formal. Tinch la pretenció de conéixerla com si 'm fos filla... y ella, qu' es inteligent, adivina que jo l' adivino.

PERE ANTON.

Donchs, papá, ja que coneix tant á Merceneta... ¿li sembla que pugui tenir una inclinació?...

RAMON.

No pretench endevinar lo que 's passa en lo sèu cor... sense parlarli... Si 'l tèn plet m' interessés... de veras... ab duas paraulas, jo sabria si 'l guanyabas ó 'l perdías.

PERE ANTON.

De manera, papá, que 'l mèu plet no l' interessa... que si jo li digués á vosté formalment: estimo á Merceneta...

RAMON.

¿Demánili *formalment* la sèva má? ¡Pst! Ho faría, pero sense entussiasme.

PERE ANTON.

M' estranya.

RAMON.

En primer lloch, per una petitesa... confesso modestament las mèvas... per no donar rahó á la tía... que densá qu' es rica diu per tot que un de vosaltres li pendrá la neboda y sas riquesas.

PERE ANTON.

¡Ditxosas riquesas! Las tals riquesas m' han fet callar...

RAMON.

Altre motiu mitigaría 'l mèu goig de véuret casat ab una noya que... ¿no 'n dubtas? estimo com á filla...

PERE ANTON.

¿Quín, papá?

RAMON.

Loparentíu... Lasapiencia de todas las societats ha posat obstacles á l' unió entre personas d' una mateixa familia. La mare de Merceneta va morir molt jove, son pare no era gayre sólit... y qué sé jo... las miserias fisiológicas s' heredan. No haig d' esplicarho á un doctor...

PERE ANTON.

Tambè s' heredan las energías. Hi ha prínceps sabis, homes d' acció, forts d' esprit, robustos, fills de cusins germáns... y ab la Mercé casi no ho som.

RAMON.

No 'm citis exemples de prínceps... Precisament las familias principals confirman la teoria. Si hi ha prínceps *robustos, sans d' esprit*... fills de cusins germáns... (*rihent*) Senyor doctor, vosté oblida en las familias de prínceps un factor molt important: la barra de bastardía.

PERE ANTON.

Fins sense la barra, papá, no tots los fills de parents...

RAMON.

¡Pst! (*Mirant lo rellotje.*) Las minutereras avansan y aquellas senyoras no venen... ¿Aném tot passejant fins á l' estació?...

PERE ANTON.

Estém sols al pis.

RAMON.

La criada ha dit que prenía la clau... (*rihent*) deixarém tarjeta... á *doña Tecla de parte de su sobrino*...

ESCENA VII.

Anteriors, CRIADA precedint al Sr. MARTÍ y FELIUHET.

CRIADA.

No hi es la senyora Tecleta, si voleu esperar-la...

FELIUHET.

Dèu los guard.

SR. MARTÍ.

Don Ramon, ¿cóm ho passa?... (*á Pere Antón*) ¿cóm ho passa? ¡Ay! esperant á la senyora Tecleta 'ns vindrá d' alló millor tenir una assentada ab vosté.

RAMON.

No tinch gayre temps per assentadas.

CRIADA.

No trigarán, no. Ara comensaba 'l sermó... predica un senyor canonge que diu unas cosas!..

no l' enteném de casi res, pero dòna gust de sentirlo. (*Surt.*)

RAMON.

(*A son fill.*) Esperarém uns quants minuts més... ¿qué passa? (*Al senyor Martí.*)

SR. MARTÍ.

Un cas molt serió. Ahir al venir del maset, ab lo que 'l senyor (*á Pere Anton*) va dirnos respecte á la senyoreta Mercé, varem tenir una conversa ab personas de bon consell....

FELIUHET.

Lo cas es que tením duas promesas.

RAMON.

¿Altre vegada?

PERE ANTON.

Una per cada hú.

RAMON.

¿Que volen fer capítols?

SR. MARTÍ.

Las duas promesas no son duas donas.

FELIUHET.

Venen de duas donas.

RAMON.

Parlin clar y no 'm vinguin ab misteris... Ahir ho vaig soportar porque era día de festa y com diversió...

FELIUHET.

Moltas gracias... Diheuli, pare, lo que 'ns han dit personas de pés.

SR. MARTÍ.

Nos han dit que tením dret de reclamar danys y perjudicis.

RAMON.

¿A qui? (*enervat*) ¿contra qui?... Veurán, si es cosa de plets, jo no soch l' advocat de vostés.

FELIUHET.

Nosaltres tampoch som lo sèu sastre, y li hem arreglat l' americana... y reforsada per tot arreu... li enviarém.

SR. MARTÍ.

Donchs ja veurá, ja que vol qu' aném al fet... La senyora Tecleta 'ns había promés la noya...

FELIUHET.

Per mi...

SR. MARTÍ.

Y la botiga de la cantonada.

FELIUHET.

Per tots dos.

SR. MARTÍ.

¡Per mi! Soch l' amo. La primera promesa no 's podrà complir...

FELIUHET.

Ja que vosté diu que Merceneta ha sortit ab la *pata de gallo* que tenia un novi.

SR. MARTÍ.

Pero l' altre cas potsé encara sigui més serio...

FELIUHET.

Per vos, pare, no pas per mi...

SR. MARTÍ.

¡Qui sap lo que t' hauria succehit! Aixó del casament... Miri, jo devegadas penso que 'ls homens no s' haurían de casar.

FELIUHET.

No més las donas.

SR. MARTÍ.

Mentres que de botigas per fer de sastre un no se 'n pot passar, y jo he desdonat la que tenia comptant ab la d' abaix que, naturalment, si 'l noy no 's casa, la senyora Tecleta no 'ns la voldrá llogar...

FELIUHET.

En las mateixas condicions.

SR. MARTÍ.

De franch...

RAMON.

(*Rihent.*) ¡Ah! lo cas es serio...

SR. MARTÍ.

Sí, senyor... lo promés, promés...

RAMON.

Bueno, pero si 'ls la dona de franch, no será llogada.

SR. MARTÍ.

Y si paguéem, no será de franch. Vegi, vegi cóm ne surt vosté d' aqueix embull... Vosté qu' es advocat.

RAMON.

(*A Pere Anton.*) ¡Aném! (*Torna á mirar 'l re-llotje.*) ¡Arréglinse!

SR. MARTÍ.

¡Es á dir que vosté no 'ns vol fer d' advocat! Bueno. Vosté ó un altre. Si la senyora Tecla no 'ns cupleix lo promés, se 'n farà deu pedras.

FELIUHET.

Hem gastat en portas que tancarán ab maquinaria, en vidrieras de quatre pessas, en *niños* de cartró que posarém al entrar, vestits de marineret ab unas targetas á la má que dirán... miri. (*N' hi ensenya un paquet.*) «Balcells padre é hijo.»
»Gran sastrería de la gran plaza de las...»

PERE ANTON.

De las grandes coles.

SR. MARTÍ.

¿Vol dir? Hem posat de las *coles* sense *grandes*... ho farém afegir, encara un gasto més.

FELIUHET.

Hi ha puesto... ho afegiré ab tinta. (*Contempla las targetas.*)

SR. MARTÍ.

Ab aixó, vosté que li es parent, aconséllili á la senyora Tecleta que 'm llogui la botiga... al preu qu' había dit... ó que 'ns pagui las vidrieras.

FELIUHET.

Los ninots de cartró y las targetas. «Gran sastrería de la gran plaza de las grandes coles...»
S' hi escau.

SR. MARTÍ.

¡Cóm se coneix que 'l senyor ha estudiat!... Donchs, li parlará, ¿veritat? (*A D. Ramon.*)

RAMON.

No hi contin.

FELIUHET.

Li farém parlar per mossen Josepet.

SE. MARTÍ.

O pagaré ó sabrá cóm me dich. (*Van per anarsen.*) ¡Pona!

ESCENA VIII.

Anteriors, CRIADA.

SR. MARTÍ.

Direu á la senyora Tecleta qu' habíam vingut per parlarli d' una cosa molt seria.

FELIUHET.

De duas. Jo encara tinch esperansa... ¡Ay Dèu mèu, si fos veritat que no m' estima! (*Apart.*)

SR. MARTÍ.

Que no trovantla, hem anat á parlar de la cosa tant seria...

FELIUHET.

De las duas cosas tant serias.

SR. MARTÍ.

A mossen Josepet... y que tornarém... Pás-sinho bè... (*Surten.*)

FELIUHET.

Estiguin bons.

PERE ANTON.

Adèu... Co... (*Rihent.*)

FELIUHET.

¡Feliuhet! ¡Feliu Balcells! (*Grave.*)

ESCENA IX.

Anteriors, menos Sr. MARTÍ y FELIUHET.

RAMON.

(*A la Criada.*) Podria tornar á la Seo y dir ben apleret á la senyora, á la mèva dona... que 's fa tart, qu' estabam impacients, y que hem anat sols á l' estació... qu' escolti bè tot lo sermó, y quan surtin que vinguin directament á casa. Ja hi serém...

PERE ANTON.

Papá, ¿y si la tía, per una raresa sèva, no vol venirhi á casa? ¿Si no volgués deixar venir á Merceneta?

CRIADA.

Tot podria ser.

RAMON.

(*A Pere Anton.*) No dirás que no tens un papá amable... Digui que 'ns esperin. Vindrém á buscarlas per dinar tots á casa.

CRIADA.

¿La senyora Tecleta y tot?

RAMON.

¿Per qué no? ¿Si vol venir?

CRIADA.

Molt bè diu.

RAMON.

¿Estém entesos?

CRIADA.

Descuydin. (*Van per surtir.*) Ara truncan. Ja deuhen ser aquí. (*Surt y torna precedint á la Tía Tecleta, D.ª Isabel y Mercé.*)

ESCENA X.

Anteriors, TÍA TECLETA, D.ª ISABEL, MERCÉ.

PERE ANTON.

(*Primer terme.*) Mercé... ¿cóm ahir, inflexible? (*Ella riu y li dona la má.*)

RAMON.

Tía, dispensi, s' ha fet tart esperantlas... ¿vens tu? (*á D.ª Isabel*) ¿y tu? (*á Mercé.*)

TÍA.

Y jo, com sempre; ¡á l' escapsa! A mi no 'm diu si vuy anarhi á l' estació. ¡Noya! (*A Mercé.*) No trovo bè que vagis á rebre un jove.

RAMON.

Deixis de joves y vells... ¡Vaja, *andando!* Si no fem vía, Rafaelito arrivará á l' estació, y no veyentnos es capás de continuar ab lo tren fins á Barcelona.

ISABEL.

¡Quínas cosas dius!

RAMON.

Lo veuríam d' aquí uns quants días... quan hagi passat revista de comissari.

ISABEL.

No, no, 'l mèu fill... Me faría gran tristesa saber qu' ha passat per l' estació sense véure una cara amiga.

RAMON.

Donchs aném; ¿que vè vosté? (*A la tía Tecleta.*)

TÍA.

No vull fer nosa.

ISABEL.

¿No vè? (*A la tía Tecleta.*) Donchs jo també 'm quedo. (*Resignada á Mercé.*) Vosaltres rebréu los primers petóns... Veniu sense passar á casa. (*A pare y fill.*)

MERCÉ.

Directament...

RAMON.

¡Mamá! (*A D.ª Isabel, fentli una carícia.*)

PERE ANTON.

(*A Mercé, primer terme.*) Rafaelito, qu' es més aixerit que jo, que no es gens tímit, parlará per mi.

MERCÉ.

¡No, no, per Dèu! (*espantada*). No li diguis que 'm tens... amor.

RAMON.

Passa... (*Espenyentlo.*)

ESCENA XI.

DOÑA ISABEL, TÍA TECLETA, MERCÉ.

TÍA.

Tréute 'l sombrero. (*A Mercé.*) No fassis lo bot, ja tornaré 'l cusinet, dona... Ara 'm comensaba á donar bó estar á l' iglesia, y per las vostras prèssas...

MERCÉ.

La senyora Cinteta li explicaré lo qu' hagi dit lo senyor canonge.

TÍA.

¿Me vols ajudar? (*A treure la mantellina. Va vers lo seu quarto. Mercé fa senyal á la tía Tecleta de que D.ª Isabel se queda sola. D.ª Isabel veu lo moviment.*)

ISABEL.

Ves, ves, ajúdala. (*Ella va prop del balcó mirant al carrer. Saluda quan sigui verosímil.*)

ESCENA XII.

D.ª ISABEL entre las cortinas, la CRIADA ab un parell de pantufles á la má y una bata al bras.

CRIADA.

¿A qui saluda? (*Per D.ª Isabel.*) ¡Ah! (*Darrera D.ª Isabel.*) ¡Quína sort de mare! tè un marit y uns fills que la contemplan; pero s' ho mereix, es tant afectuosa...

ISABEL.

¡Adéu! adéu. (*La Criada també saluda. D.ª Isabel se 'n adona y somrihent á la Criada venen to-
tas duas á primer terme.*)

CRIADA.

Dispensi, donya Isabeleta, me semblaba que també 'm feyan saludos.

ISABEL.

¿Per qué no? Probablement nos saludaban á totas duas.

CRIADA.

A vosté, ja ho comprench; pero ¡qué sé jo! mi-ri, devegadas anant en carril... pèls camps hi ha pagesos qu' aixecan lo cap de terra per saludar un tren que passa... -Una no 'ls coneix, y també 'ls torna l' obsequi.

ISABEL.

Si li dich que trovo bè que 'ls hagi saludat.

CRIADA.

Feyan aixís... (*enviar petóns*) ab tant afecte!... Aixó de l' estimar deu encomanarse, ¿veritat, senyora?

ESCENA XIII.

• Anteriors, MERCÉ.

MERCÉ.

(*De la porta.*) ¿Qué fa, Pona?

CRIADA.

¡Ay, pobreta de mi! M' había distret veyent al sèu novi... ¡ab quina tendresa sab enviar petóns! (*Surt corrent.*)

MERCÉ.

¿Enviant petóns? ¿de qui parla?

ISABEL.

Jo saludaba á Ramón, á Pere Antón, ells m' han tornat lo saludo. (*Pausa.*) Encara no hem pogut parlar solas un moment. (*Mira un relletje.*) Aviat será 'l tren á l' estació... Digui, digui, (*pre-
nentla sobre 'ls genolls*) madamigela... ¿tenim se-crets? ¡secrets per mi!... Pere Antón ha vingut d' Alemania perque jo li había escrit parlantli del projecte ridícol de la tia... Aquell pobrissó,

'l sastret potser t' estima... Devegadas una lleugera brisa aviva gran incendi, mentres qu' un vent ben fort escampa 'ls objectes que cremaban, n' escampa las cendras... y ja ho veus, ell ha arriuat y 'l tèu matrimoni ab lo sastretja no existeix... t' ha estalviat discusions, disgustos ab la tia... y en pago del favor que t' ha fet... al dirte que t' estimaba...

MERCÉ.

Li he respost que jo també li tenia gran afecte... afecte de germana, y m' ha fet plorar lo sèu desespero.

ISABEL.

¿De manera qu' es veritat?... tens promés á un' altre home... No 't vull fer cárrechs... pero sí m' entristeix qu' á mi!... á mi...

MERCÉ.

¿Cóm fer saber lo que potser no existeix?... Fa molts anys estimo á un jove.

ISABEL.

¿Molts anys?

MERCÉ.

Densá que 'l conech, y avuy encara ignoro si ell me vol per dona... Avuy, si goso, li diré que no m' estimi, que deixi de pensar en mi.

ISABEL.

¿Ignorant si 'l tèu amor es correspost rehusas al mèu fill? Me sembla qu' ets massa generosa per la persona estimada... ¿No 's pot saber qui es?

MERCÉ.

M' ha fet prometre que no 'm deixés festejar per cap jove, qu' á ningú correspongués... y cumpliré la paraula donada... fins costantme llágrimas lo no poder ser franca ab Pere Antón, ab tu... qu' has sigut, qu' ets lo sér que més estimo.

ISABEL.

¿Més qu' al misteriós y exigent personatje? (*Mercé la besa y s' amaga en son pit.*) No 'm responguis... Ja deu ser home de caràcter per haberse imposat així á la voluntat d' una noya... ¿De veras may t' ha dit que 's casaría ab tu? (*Rihent.*)

MERCÉ.

No. No més m' ha dit que si jo deixaba d' estimarlo... 'm mataría.

ISABEL.

Ho deu haber dit per riurer.

MERCÉ.

(*Riurer tendre y mitj forsat.*) Rihent m' ha parlat sempre, rihent li he dit qu' era un poca solta y que no 'l podia véure... y rihent seré esclava sèva y rihent faré sempre la sèva voluntat, perque la mèva ànima es d' ell, d' ell y de ningú més.

ISABEL.

Alabo la constància... De manera que Pere Anton... pot entornàrsen?

MERCÉ.

Isabel, ¡quín greu me sap causarli pena!... ell tant bó, tant efectuós... Com de més edat, jo de petita m' havia avesat á considerarlo... Un germá gran, un senyor ab qui no 's bromeja, que mereix respecte... (*Ploricó de totas duas.*)

ESCENA XIV.

Anteriors, TÍA TECLETA.

TÍA.

(*Vestida d' anar per casa.*) ¿Encara no son aquí? Ja veus que teníam temps de sentir tot lo sermó. (*D.ª Isabel y Mercé s' aixugan los ulls.*) ¿Y aixó, qué passa? ¿parlabau de mi? Ja debíau trovarme taras.

ISABEL.

¡Tía, per Dèu! Lo sèu afany de pensar que ningú l' estima li ha fet passar una vida desagradable per vosté y pèls altres. L'hem tractada com una parenta que mereix apreci, y vosté sempre per susceptibilitats inesplicadas nos ha tractat com á enemichs.

TÍA.

¿Jo? Vosaltres sí que m' heu donat motiu... motius de ressentiment. Encara tinch aquí 'l clau...

ISABEL.

No hi ha hagut festa ni festeta á casa á la que no l' hagim convidada, y vosté...

TÍA.

No estich per festas, tinch massa edat.

ISABEL.

Parlo d' avans, quan á casa 's celebraban primeras comunións, premis als colegials, sants d' un ó altre.

TÍA.

Jo llavors no estava en situació de fer visitas.

ISABEL.

Prou ho estava per venir (*riallera, ab brometa*) lliscant quan menos un s' ho pensaba, lliscant silenciosament d' una sala á l' altra, per fernos saber davant dels amichs, dels convidats, que no podia venir... perque no tenia sabatas ó... vestit...

TÍA.

¿Y donchs si no 'n tenia?

ISABEL.

¿Per qué venia á dirho?... per humiliarnos...

MERCÉ.

Y se 'n duya xasco. 'L cusinet Ramon la presentaba als convidats dihentlos: «La mèva tieta sense sabatas».

ISABEL.

Llavors vosté se 'n anaba satisfeta perque está en la sèva naturalesa *rebaixar*, com vosté diu, als que la desprecian... Ab lo ben entés que per vosté l' ha despreciat sempre qui haja tingut major fortuna... més juventut...

TÍA.

Dona, si fos aixó que tu dius... tots los mèus defectes m' haurian degut fugir densá que 'l pobre Mariano...

ISABEL.

¿Densá qu' es rica? Ara ja ho tè arrelat, tieta... li agrada humiliar als qui son més joves ó als...

TÍA.

Als presumits... no més als presumits es als que no puch véure.

MERCÉ.

Y 'ls presumits son tots los que no venen á passar la vetllada ab ella.

TÍA.

Los presumits son los que sabentme malalta ni sisquera s' acostan.

ISABEL.

¿Malalta, tía? ¿quán? ¿quán ho ha estat seriament.

TÍA.

¡Seriament! Per vosaltres m' hauria de morir cada senmana... Jo sé las nits que passo... y 'l rumrum que sento devegadas dintre las orellas, y una desgana y un cansament quan pujo escalas... Ja que val dirho tot... (*tendre*) per aixó, perque no 'm sento molt vividora, hauria volgut qu' aqueixa desagrahida s' hagués acomodat ab un jove de bè, arreglat... y encara que mossen Josepet digui que la bellesa humana es un besch pera retenir al pecador... un jove que... fins trovo guapet!... fill únich d' un home que tè una caseta á la plassa de la Font, una vinyeta á la carretera de Barcelona, un matxet, una tartana...

MERCÉ.

Groga.

TÍA.

¿Qué dius?

MERCÉ.

Que la tartana ab que m' hauria passejat un cop casada... es groga.

TÍA.

(*Calma.*) ¿Y bè qué? l' hauriau fet pintar de blau, si 'l groch no t' agrada. Aqueix dematí una certa persona m' ha dit que estava desesperat lo pobre Feliuhet, casi fa llástima... Ne vol fer una á Manelet de ca 'l notari.

MERCÉ.

¿Per qué?

TÍA.

Se creu qu' es lo tèu estimat.

MERCÉ.

La culpa es d' ell. Vaja un acudit d' anar á contar als altres... á vosté... cosas que m' habia de contar á mi.

TÍA.

Perque tè modos... ¡Així va 'l mon! Per aixó 's veuhen casaments tant reuxits. M' has fet la rarsa de dir que no 'l volías. Ja te 'n repenedirás.

MERCÉ.

No ho cregui, tía.

TÍA.

¿De manera que no hi ha esperança? (*Tendre y afectuós.*)

MERCÉ.

Ni caritat. (*Se sent soroll y crits de ¡mamá! ¡tia! ¡Mercé!*)

ISABEL.

Ja son aquí... (*Corre á son fill.*)

ESCENA XV.

Anteriors, D. RAMON, PERE ANTON, RAFAEL vestit de tinent d'artilleria.

RAFAEL.

¡Mamá! (*L' abraça y besa llargament.*) ¡Mercé! (*La vol besar, ella fuig lo cap, després ell la contempla.*)

RAMON.

Ab una mica més arrivabam tart.

TÍA.

¿Y jo que no soch ningú?

RAFAEL.

¡Tía del alma! Vosté es lo personatge més important de la tragedia que 's prepara... la trovo més jove que may, fa goig de véure. Vaja, no m' estranya lo que m' han dit...

PERE ANTON.

(*A sa mare, trist y afligit, primer terme.*) ¡Mamá, mamá! Ell es lo mèu rival. Ans de sortir del anden ja 'ns ha dit que venia per Mercé, per declarar-se.

ISABEL.

¡Fill!... ¡Fills tots dos de mas entranyas! (*Rafael torna á besar á sa mare.*)

RAFAEL.

M' han dit que 's casaba, (*á la tia*) ¿qu' es veritat? (*á tots*).

TÍA.

Poch enteniment, sempre 'l mateix.

RAFAEL.

¿Por dónde anda el novio?

TÍA.

No parlis castellá... me semblaría qu' ets l' allotjat... (*riallera.*)

RAFAEL.

Bueno, ¿ahónt es lo célebre Coca ab sucre que 's volía casar ab vosté y 'l sèu fill ab Merceneta? Diguimho y ab aqueixa espasa encara verge de sanch enemiga, traspasso als traidors! Volían pendrem la novia... y 'ls quartos de la tía, de la tieta tant remona. ¿M' has sigut fidel? ¿l' has en- viat á vestir escolans al tèu pretendent? Y vosté, tieta, ¿no ha derrotat pas la nostra fortuna? (*Per ell y Mercé.*) Es que corren per aquí una colecció de mossens Josepets y d' herbolarias!

TÍA.

Ey ¿qué dius? ¡quin molí de vent! ¿La tèva novia?

MERCÉ.

Sí, senyora. (*Avantsanse entre riallera é inde- cisa.*)

RAFAEL.

Li había prohibit que ho digués á ningú, baix pena de la vida. *Los acontecimientos se han precipitado...* á causa de la carteta de la mamá parlant de Feliuhet.

ISABEL.

Ha cumplert sa promesa.

MERCÉ.

(*A D.ª Isabel.*) ¿Me perdonas? (*Isabel la besa.*)
(*A Pere Anton.*) ¿Y tú?

PERE ANTON.

Sigueu felisos. (*Emocionat.*)

RAFAEL.

Ara no més falta 'l consentiment de personas que no 'ns poden dir que no... ¡*Mi general!* (*Cua- drantse davant son pare.*) ¿Massa joves? ¿*carencia absoluta de bienes personales?* adivino las objeciones, y per aixó, perque Minerva (*prenent per la má á Mercé y presentantla*) y Marte, las adivinaban, no deyan res esperant temps més propici.

RAMON.

Al menos fins que siguis capitá.

RAFAEL.

(*Pren las mans á Mercé y li fa gesto de si vol esperar las tres estrellas. La noya fa un gesto de consentiment.*) *Como se pide.* ¡Sí no portem cap pressa! ¿Veritat, *pimpollo?* Lo essencial es que consti per la ciutat y l' archidiócesis qu' aquell

coret... ¿ahónt lo tens?... (*Va per ferli pessigollas buscantli 'l cor y ella riu com si l' hagués tocada*) que 'l cor de Mercé es del *teniente Rafael*... ¡que ningú hi toqui! ¡que 's fassi saber... Mamá! (*li fa senyal d' escriure*) qu' es fassi saber á parents y amichs... que la germana de Zaragoza, 'l cunyadet, lo germá de Madrid, l' estudiant de Barcelona... *il sapientissimo dottore*... (*á Pere Anton*) ¿qué tens? sembla que siguis á un enterro... Que tots comensin á preparar obsequis, epitalamis y altres objectes cotisables... y vosté, tía, comensi á vendre Cubas... ¿son Cubas, papá? ó Exterior... y si no 'n te prou, vengui aqueixa casa... l' escaleta sembla la del purgatori... ha de dotar á sa neboda, m' ha de fer á mi un regalo important... s' ha de comprar per vosté un vestit de damás vert adornat de galóns d' or, un gorro ab plumas... *de avestruz*. (*Fuig perseguint á sa cusina.*)

ISABEL.

(*A Pere Anton. Primer termè.*) Fill, ¡tu que no gosabas parlar de riquesas!

PERE ANTON.

¡Mamá! Sobre tot que Rafael ignori... Ab lo primer tren (*á son pare*) me 'n torno á Alemanía.

ISABEL.

Ingrat, ¿y nosaltres?

RAMON.

¡Fará bè! Entre cusins no convenen matrimonis. Consólat fènte ben sabi. (*Somriuhen tots dos.*)

ESCENA XVI.

Anteriors, Sras. CINTETA y SULA.

SRA. CINTETA.

¡Ay! dissimulin, no 'm creya qu' estés tant acompanyadeta. (*A la tía.*) ¿Cóm ho passa, donya Isabel?

SRA. SULA.

(*Saludant.*) ¡S' han perdut un sermó!!! ¡quina finura! No 'ns ha dit ni una sola vegada «Estimats germans...» *Señores* per aquí... *Señoras* per allá.

SRA. CINTETA.

Hi havia 'l senyor Martí y Feliuhet que la buscaban. (*A la tia.*) Venen darrera nostre.

ESCENA XVII Y ÚLTIMA.

Anteriors, Sr. MARTÍ, FELIUHET.

RAMON.

Aquí 'ls tens; ¿no 'ls demanabas?

RAFAEL.

Escolti, senyor...

TÍA.

No 'ls diguis res, pobre gent...

SR. MARTÍ.

Veniam per saber per pedras menudas si 'ns lloga ó no la botiga.

TÍA.

Sí, home, sí. (*Carinyosa.*)

SR. MARTÍ.

¿De franch?

TÍA.

¡Tant baratet com vulguin! (*Va ab las donas.*)

FELIUHET.

(*A Merceneta.*) Y vosté que m' havia donat aqueixos elástichs (*patétich: los treu de un paper*) ¿quín fi portaba? (*Mercé. Gran rialla.*)

RAFAEL.

Eran perque 't penjessis al saber que sols á mi m' estima.

«Apurar, cielos, pretendo,

Ya que me tratais así!...

¿Qu' encara 'l fas el Segismundo?

FELIUHET.

¡No! pero 'l feya millor que ton germá.

PERE ANTON.

Jo may he tingut disposicións per fer comedias... ¿Veu? (*A Feliuhet.*) ¿No li deya que Mercé estimaba á un jove que no era ni vosté ni jo?

FELIUHET.

¡Ay! pare... ¡quín trastorn lo mèu!

RAFAEL.

Tía, no m' ha donat lo sí. (*L' abraça y l' entendreix.*)

TÍA.

¡Per ella farà! ¡Militarota! Ja 'n tèn posat, ¿no 'ls ho sembla? (*A las sèvas amigas qu' aprovan ab lo cap.*)

SRA. SULA.

D' aqueixa feta l' escaparata...

SRA. CINTETA.

Al contrari, més mèva que may... lo tinentet no estarà per imatges de sants! (*A la senyora Sula que branda 'l cap desolada.*)

RAFAEL.

(*A la tia.*) Digui clarament que sí... prometim que 'l día de la boda ballarà... ab lo Sr. Martí.

SR. MARTÍ.

No 's pensi, encara faríam bona parella! (*Fa una pirueta.*)

RAFAEL.

Desgelis del tot, desgelémla (*á Mercé*), fémlí petóns tots dos á l' hora, un á cada galta. (*L' abrassan y bellugan.*)

MERCÉ.

¡Tieta estimada!

TÍA.

¡Estiguen, ximples!

RAFAEL.

¿Que encara está ressentida?... d' alló?... ¿encara 'l tèn 'l clau? Jo vull arrancarli fentla padrina desde avuy.

TÍA.

¿De quí, poca solta?

RAFAEL.

(*La pren ab misteri, com no volent que ho sentin ni Mercé, ni 'ls sèus papás.*) ¡Dels tres primers!

TELÓ.

«SCHERZO» CRÍTICH

Lo vehinat dels castellans... pobres castellans de tot tenen la culpa; lo vehinat dels castellans, que de *Criticar* y *Censurar* han fet casi un sinó-nim ha empeltat á certs crítichs la falsa acepció d' un mot que tè un sentit determinat y propi.

Criticar, *Crítica*, y de consegüent *Critich*, son exámen ó examinador de las bellas iniciadas ó esclatants d' una producció qualsevulga, essent evident que si *l' obra* no es absolutament *bella*, si fins no ho es relativament, ó si es *nulla*, l' exámen crítich fentne observar la deficiencia esdevé *censura* sense que l' *home*, lo *Critich*, ho hagi fet intencionadament.

Crítica es materia tant difícil y d' excelencias tals que sols pot ser exercida ab lluhiment per qui conegui tants modelos com géneros diferents pugan ser sotmesos á la seva apreciació, evidenciantse per *la contraria* que si 'l Critich no coneix, no sab, no ha vist, no ha estudiat, llavors las sèvas críticas serán per forsa comparacions implícitas entre lo que tè de judicar y 'l número reduhit de modelos, de fets, de cosas per ell conegudas.

Concretantnos al nostre punt de vista especial, á la *Crítica* de cosas catalanas feta per crítichs de diaris catalans, sense volguer ofendre á cap d' ells, ans al contrari, trovant que molts segueixen la bona vía, caminan en terra segura, trovo que no tè res d' estrany que llurs travalls

no sigan, devegadas crítica impecable. Las obras capdals han precedit en tots los pobles y épocas á las bonas críticas, y com per dissorts de tothom conegudas fa prop de doscents anys que 'ls catalans no hem conreat en catalá l' especulació científica, la manifestació artística, resulta evident lo que diu Condillac y lo que diu lo bon seny: «la bona crítica no vé fins llarch temps després dels bons llibres.»

No obstant, la *Crítica* fins casulana y limitada á lo que nosaltres produhím, deuría perdre ja lo sentit castellá de *Censura* y entrar de plé en lo camp vast y hermós que li es tan propi, hauría de juntarse als qui provan que l' estudi de las produccions lliterarias es eficás, altamente civilizador combatre per medi del exemple als qui proclaman l' inutilitat de la Crítica; mes per fer un ó altre deixar lo tó pedant y dogmátich, modificarse, seguir l' evolució que segueixen tots los rams de l' especulació científica, fer crítica de la que viu y viurá tant com la materia criticable: crítica analítica y entesa, reconeixer que las llistas de las cosas lloables ó pecaminosas en materias de gust, las pedants censuras formuladas ab tó dogmátich y á la Boileau, lo tó d' árbitre, las corretjas de magister no son de bon tó, han passat de moda; confessar que no es possible jutjar ab un sol códich bellesas ó sensacions que procedeixen d' estudis diferents, de temperaments oposats, compendre que per Criticar no es just portar sota l' aixella una canya que tingui tal ó cual llargaria, encara qu' el *fiel contraste* de la mida siga Horaci 'l de la bona criansa, Zoilo 'l de la mala jeya, Boileau lo de la gran perruca, Hegel lo nuvulós, la Harpe l' atildat, Hermosilla l' enfadós, Blair lo dogmátich... Y reconeguda l' impossibilitat de dir: «lo que no estiga conforme al nostro patró es fora de mida» ferse montadora de gemmas que la generalitat no veuhen, estrac-

tora de bellesas qu' á molts escapan, guía y consell dels qui no seguint las prescripcions absolutas també lluytan pera arriuar á la llum per viaranys que 'ls semblan dreturés, reconeixer que las *escolas* ó lleys no son de rahó; preferir als crítichs canónichs los crítichs del bon seny, del gust, de la percepció; als qui déyan «res está bè si no ho aprovan los nostres cánons», als qui diuhen «tot pot ser bell» y per fersen rahó estudian lo temps en que l' obra 's produheix ó l' intel·lect de l' autor, explicant l' obra per l' obrer, donant clara percepció de l' una per las apreciacions sobre l' altre, afirmant devegadas que certs defectes son la resultant necessaria de certa manera de concebir, de treballar, de viure, y per ferho evident pera esplicarho al lector, no usar may formas y fórmulas reprobadas per falsas científicament, per grolleras baix lo punt de vista de la bona criansa, no censurar sense tenir l' íntima convicció de que lo censurat es inferior á lo possible á llurs propias facultats y estudis, recordar sempre que *Crítica* es abnegació personal, entusiasme artístich, generositat y llarguesa, estudi constant, ànima sensible y tendre, esprit susceptible de notar las més fugitivas é incógnitas bellesas pera ferlas reparar als qui poch aptes ó massa distrets segueixen llur camí sense aturarshi... y... prou!

Entesos, veritat?

Barcelona 15 d' octubre de 1891.

OBRAS EN CATALÁ

DE

J. PIN Y SOLER

La familia dels Garrigas, novela.	4 ptas.
Jaume. . . . . »	4 »
Niobe.. . . . . »	4 »
Sogra y Nora, comedia..	2 »
La viudeta . . . . . »	2 »
La tia Teeleta . . . . . »	2 »